

**ÇOCUK YAŞTA, ERKEN VE
ZORLA EVLİLİKLERİN
ÖNLENMESİ**

TEMEL BİLGİLER REHBERİ

ÇOCUK YAŞTA, ERKEN VE
ZORLA EVLİLİKLERİN
ÖNLENMESİ

TEMEL BİLGİLER REHBERİ

Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF), Uluslararası Göç Örgütü (IOM), Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA), Birleşmiş Milletler Kadın Birimi (UN Women) ve Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) tarafından, İsveç Uluslararası Kalkınma İşbirliği Ajansı'nın (SIDA) sağladığı fon desteği ile yürütülen **Çocuk Yaşta, Erken ve Zorla Evliliklerin Önlenmesine Yönelik Birleşmiş Milletler Ortak Programı**, kadınların ve çocukların korunmasını sağlayan ulusal mekanizmaların güçlendirilmesi ile çocuk yaşta, erken ve zorla evliliklere son vermeye yönelik olumlu sosyal normların desteklenmesi amacıyla hem önleme hem de müdahale faaliyetlerini, çok sektörlü ve bütüncül bir yaklaşımla sürdürüyor.

Hazırlayan Zehra Tosun

Yayına Hazırlayanlar (UNFPA - Alfabetik sıra ile) Cansu Oba Erdoğan, Emine Kuzutürk Savaş, Gökhan Yıldırımkaaya, Tuna Çakmur, Zeynep Başarankut Kan

Katkıda Bulunan Av. Seda Akço Bilen

Tarih Haziran 2021

© Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA)

Bu yayının tüm hakları Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu'na (UNFPA) aittir. UNFPA'in yazılı izni alınmadan kısmen veya tamamen kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz. Kaynak göstermek şartıyla alıntı yapılabilir.

UNFPA, Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu

Oran Mahallesi Kudüs Caddesi 1/21 Blok Daire: 37-38-39-43
Çankaya/Ankara – Türkiye
<https://turkey.unfpa.org/tr>

Çocuk Yaşta, Erken ve Zorla Evliliklerin Önlenmesine Yönelik Birleşmiş Milletler Ortak Programı, İsveç Uluslararası Kalkınma İşbirliği Ajansı'nın (SIDA) finansal desteğiyle yürütülmektedir. Bu içerik herhangi bir biçimde İsveç Uluslararası Kalkınma İşbirliği Ajansı'nın (SIDA) görüşlerini yansıtmamaktadır.

Yapım MYRA / www.myra.com.tr

Baskı Atalay Matbaacılık

İÇİNDEKİLER

Önsöz	5
BÖLÜM 1 – ÇOCUK YAŞTA EVLİLİK, ERKEN EVLİLİK VE ZORLA EVLİLİK KAVRAMLARI ARASINDAKİ FARK NEDİR?	7
BÖLÜM 2 – ÇOCUK YAŞTA, ERKEN VE ZORLA EVLİLİKLER NEDEN ÖNEMLİ BİR SORUNDUR?	10
BÖLÜM 3 – ÇOCUK YAŞTA, ERKEN VE ZORLA EVLİLİKLER SORUNU NE KADAR YAYGINDIR?	13
BÖLÜM 4 – ÇOCUK YAŞTA, ERKEN VE ZORLA EVLİLİKLERİN SONUÇLARI NELERDİR?	19
BÖLÜM 5 – ÇOCUK YAŞTA, ERKEN VE ZORLA EVLİLİKLERİ MEŞRULAŞTIRAN ARGÜMANLAR NELERDİR?	24
BÖLÜM 6 – ÇOCUK YAŞTA ERKEN VE ZORLA EVLİLİĞİN BOYUTLARI VE SONUÇLARI CİNSİYETE GÖRE FARKLILAŞIR MI?	30
BÖLÜM 7 – NEDEN ÇATIŞMA ORTAMLARINDA VE İNSANİ KRİZ DURUMLARINDA ÇOCUK YAŞTA, ERKEN VE ZORLA EVLİLİKLER ARTAR?	34
BÖLÜM 8 – ÇOCUK YAŞTA, ERKEN VE ZORLA EVLİLİKLER HANGİ DURUMLARDA İNSAN TİCARETİNİN BİR BİÇİMİ OLARAK KABUL EDİLİR?	37
BÖLÜM 9 – EVLİLİĞİN TAM VE ÖZGÜR İRADE İLE AKDEDİLMESİ ŞARTINA İLİŞKİN ULUSALÜSTÜ HUKUK NORMLARI NELERDİR?	41
BÖLÜM 10 – TÜRKİYE CUMHURİYETİ YASALARINDA ÇOCUK YAŞTA, ERKEN VE ZORLA EVLİLİKLER NASIL ELE ALINMAKTADIR?	47
BÖLÜM 11 – ÇOCUK YAŞTA, ERKEN VE ZORLA EVLİLİKLER NASIL ÖNLENEBİLİR?	64
EKLER	69
Kaynakça	79

ÖNSÖZ

Çocuk Yaşta, Erken ve Zorla Evliliklerin Önlenmesine Yönelik Birleşmiş Milletler Ortak Programı, UNICEF, UNFPA, UN Women, IOM ve UNHCR tarafından ülke çapında yürütülen bir programdır. Bu program, toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin bir tezahürü olan çocuk yaşta, erken ve zorla evlilikleri önlemeye yönelik çok sektörlü bir yaklaşım geliştirmektedir. Programın temel amacı, toplum düzeyinde olumlu sosyal normları ve davranışsal değişikliği teşvik etmek, önleme ve müdahale mekanizmaları oluşturmak ve güçlendirmektir.

Çocuk Yaşta, Erken ve Zorla Evliliklerin Önlenmesine Yönelik Birleşmiş Milletler Ortak Programı kapsamında hizmet sağlayıcılara yönelik çok sektörlü bir kapasite güçlendirme programı yürütülmektedir. Eğitim programı, temel bilgiler eğitimi ve her bir sektöre yönelik olarak özelleştirilmiş eğitimler olmak üzere iki ana bileşenden oluşmaktadır. Bu eğitimler ile, başta kolluk kuvvetleri personeli, adalet sistemi çalışanları, sağlık çalışanları, sosyal hizmet uzmanları ve medya çalışanları olmak üzere çocuk yaşta, erken ve zorla evlilikleri önlemede ve müdahalede rolü ve sorumluluğu olan tüm hizmet sağlayıcıların, çocuk yaşta, erken ve zorla evlilikler konusunda ortak bir anlayış geliştirmesi ve hizmet sunumunda gereksinim duyulan bilgi ve becerilerin desteklenmesi hedeflenmektedir.

Hassan Mohtashami

UNFPA Türkiye Temsilcisi

TABLULAR

Tablo 1.	Evliliğin Tam ve Özgür İrade ile Akdedilmesi Şartına İlişkin Ulusalüstü Hukuk Normları	42
Tablo 2.	Çocuğun Korunmasından Sorumlu Makamlara Bildirim	51
Tablo 3.	Fark Etme ile Başlayan Yasal Müdahale Sürecinde İş Akışı	52
Tablo 4.	Şiddet Mağduruna Uygulanabilecek Tedbirler (Koruyucu Tedbirler)	58
Tablo 5.	Şiddet Uygulayana Uygulanabilecek Tedbirler (Önleyici Tedbirler)	59

KISALTMALAR

BM	Birleşmiş Milletler
CEDAW	Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi
ÇKK	Çocuk Koruma Kanunu
OHCHR	Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği Ofisi
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
TCK	Türk Ceza Kanunu
TMK	Türk Medeni Kanunu
UN Women	BM Kadın Birimi
UNFPA	Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu
UNICEF	Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
UNODC	Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi
WHO	Dünya Sağlık Örgütü

BÖLÜM 1

ÇOCUK YAŞTA EVLİLİK, ERKEN EVLİLİK VE ZORLA EVLİLİK KAVRAMLARI ARASINDAKİ FARK NEDİR?

Çocuk yaşta evlilik, erken evlilik ve zorla evlilik kavramları, zaman zaman birbirlerinin yerine kullanılsa da bu kavramların her biri farklı bir durumu ifade eder.

“Bu Sözleşme uyarınca çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, on sekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır.”

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi, 1989

“Daha erken yaşta ergin olsa bile, on sekiz yaşını doldurmamış kişi’ çocuktur.”¹

5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu

“**Çocuk yaşta evlilik**”, taraflardan en az birinin çocuk olduğu hem resmi hem de gayri resmi evliliklere denir.² 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu’na göre “Daha erken yaşta ergin olsa bile, on sekiz yaşını doldurmamış kişi” çocuktur. Dolayısıyla çocuk yaşta evlilik, taraflardan birinin 18 yaşından küçük olduğu evliliği ifade eder. Bu evliliğin yasal olarak mümkün olması veya resmi nikâh ile gerçekleşmesinin bir önemi olmadığı gibi, çocuğun istek ya da rızasından da bahsedilemez.

“**Erken evlilik**”, henüz evliliğin getireceği sorumlulukları üstlenebilecek gelişim düzeyinde olmayan kişilerin evliliklerini ifade eder. BM belgelerinde, “Çocuk yaşta evlilik dahil erken evlilikler” demek suretiyle, erken evliliğin çocuk yaşta evlilikten ibaret olmadığına dikkat çekilmektedir.³ Burada asıl olan, evlenecek kişinin 18 yaşından küçük olması veya 18 yaşından büyük olsa dahi fiziksel, duygusal, cinsel ve

1 Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, 1. Madde’ye göre ‘çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu dışında on sekiz yaşının altında olan her insan’ çocuk olarak tanımlanır. Türk Medeni Kanunu Madde 11’e göre Türkiye’de ‘reşit olma yaşı 18’dir’ (“18 yaşını doldurmuş herkes”), ancak evlilik kişiyi ergin (reşit) kılar.

2 Çocukların Cinsel Sömürü ve Cinsel İstismardan Korunması İçin Terimler ve Kavramlar Kılavuzu (2019), Uluslararası Çocuk Merkezi (ICC) – Ecpat Türkiye, Ankara 2019 sf. 65; Avrupa Konseyi Parlamenterler Asamblesi “Zorla Evlilik ve Çocuk Evliliği” R 1468 (2005) 7 <https://rm.coe.int/090000168079eff8>

3 66/140 sayılı BMGK Kız Çocuklarına Dair: <https://undocs.org/en/%20A/RES/66/140>

psikolojik gelişimini tamamlamamış olması veya yaşam seçenekleri ile ilgili yeterince bilgi sahibi olmaması gibi faktörler sebebiyle evliliğe rıza göstermeye henüz hazır olmamasıdır.

“Zorla evlilik”, iki kişiden en az birinin evlilik için tam ve özgür rıza göstermediği evlilik türüdür.⁴ Zorla evlilik farklı şekillerde olabilir. İnsan ticareti, görücü usulü ile yapılan geleneksel evlilikler, “kız kaçırma”, vatandaşlık elde etmek amacıyla yapılan evlilikler ve mağdurun tam ve bilgilendirilmiş olarak rıza gösterme kapasitesinden yoksun olduğu evlilik biçimlerinin hepsi zorla evlilik örneği teşkil eder.⁵

4 <https://www.ohchr.org/EN/Issues/Women/WRGS/Pages/ChildMarriage.aspx>

5 Çocuk Yaşta, Erken ve Zorla Evlilikler Sözlükçesi Inception Report, The UN Joint Programme for the Prevention of Child, Early and Forced Marriage in Turkey, Ankara, 30 Nisan 2018

BÖLÜM 2

ÇOCUK YAŞTA, ERKEN VE ZORLA EVLİLİKLER NEDEN ÖNEMLİ BİR SORUNDUR?

ÇOCUK YAŞTA, ERKEN VE ZORLA EVLİLİKLER ÇOCUK HAKLARININ İHLÂLİDİR

Evlilik, yetişkinler dünyasına ait bir kurumdur. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'ne göre **yetişkin** her erkeğin ve kadının, ırk, yurttaşlık veya din bakımından herhangi bir kısıtlamaya uğramaksızın evlenme ve aile kurmaya hakkı vardır ve evlenme sözleşmesi, ancak evlenecek kişilerin **özgür ve tam iradeleriyle** yapılır.

18 yaşından küçük her birey çocuktur; bu nedenle çocuğun istek ya da rızasının bulunması evlilik aktine izin veya onay verilmesi için yeterli ve geçerli sebep kabul edilemez.

Evlilik, çocukların başta yaşam, güvenlik, sağlık, istismar ve ihmâlden korunma ve eğitim olmak üzere pek çok hakkının ihlâline neden olur. Çocuklara yetişkinlerin bile yerine getirmekte zorlandığı sorumluluklar yükler, onların çocukluklarını elinden alır.

ÇOCUK YAŞTA, ERKEN VE ZORLA EVLİLİKLER KADINLARIN İNSAN HAKLARININ İHLÂLİDİR

Çocuk yaşta, erken ve zorla evlilikler, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin hem sonucudur hem de toplumsal cinsiyet eşitsizliğine neden olan başlıca faktörlerden biridir. Dünyada 18 yaşından önce evlendirilmiş kadınların sayısı erkeklerin yaklaşık 6 katıdır.⁶ Çocuk yaşta, erken ve zorla evliliğin; eğitime devam edememe, yetişkinlere uygun sorumlulukları üstlenmek zorunda kalma, bir çocuk olarak ebeveynlik yapma gibi kız ve oğlan çocukları ortak biçimde etkileyen sonuçları vardır. Ancak çocuk yaşta, erken ve zorla evlilikler; çocuk doğurma ve buna bağlı sağlık problemleri ile karşılaşma, yaşamını kaybetme, ev içi şiddete maruz kalma, toplumsal çalışma yaşamdan soyutlanma, hane halkının bakımını üstlenmek zorunda olma gibi sonuçlarıyla kız çocuklarını ve kadınları ağır biçimde etkiler. Dünyada 15-19 yaş arası kız çocuklarında önde gelen ölüm nedeni, hamilelik ve doğumdan kaynaklanan komplikasyonlardır.⁷

⁶ <https://www.unicef.org/media/62371/file/Convention-rights-child-at-crossroads-2019.pdf>

⁷ <https://www.who.int/en/news-room/fact-sheets/detail/adolescents-health-risks-and-solutions>

“(...) Ailem kız evladı hiç okur mu deyip, beni okutmadı. Hemen beni birine verdiler. Yoksa ben okula devam edecektim. Evliliğim eşimin ailesi ile kendi ailem arasında gelişti. Okulumdan alındım, 11 yaşında nişanlandım, 13 yaşındayken de evlendirildim. 11 yaşındayken, elimde yüzük vardı.”⁸

ÇOCUK YAŞTA, ERKEN, ZORLA EVLİLİKLER DÜNYA ÜZERİNDE MİLYONLARCA İNSANI ETKİLER

Çocuk yaşta, erken ve zorla evlilikler, insan haklarının ihlâli ve çocuk istismarının bir biçimidir. Bugün dünyada yaşayan 650 milyon kadının ve kız çocuğunun; 115 milyon erkeğin ve oğlan çocuğunun 18 yaşından önce evlendirildiği tahmin edilmektedir. Gerekli önlemler alınmazsa, 2030 yılında 950 milyon, 2050 yılında ise 1,2 milyar kişinin çocuk yaşta evlendirilmiş olacağı öngörülmektedir.⁹ Çocuk yaşta, erken ve zorla evlilik sadece evlendirilen çocuklara değil, onların çocuklarına da doğrudan zarar verir. Bugün gerçekleşen çocuk yaşta, erken ve zorla evliliklerin olumsuz fiziksel, psikolojik, sosyal ve ekonomik sonuçları birkaç kuşağı etkiler.

SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA AMAÇLARI ÖNÜNDEKİ TEMEL ENGELERDEN BİRİDİR

Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları, yoksulluğu ortadan kaldırmak, gezegeni korumak ve tüm insanların barış ve refah içinde yaşamasını sağlamak için 2015 yılında dünya liderleri tarafından BM Genel Merkezi'nde kabul edilen ve 2030 yılına kadar erişilmek istenen 17 amacı ifade eder.¹⁰ Çocuk yaşta, erken ve zorla evlilikler; toplumsal cinsiyet eşitliği, yoksulluğun sonlandırılması, açlığın sonlandırılması, eşitsizliklerin azaltılması, sağlık ve refah, nitelikli eğitim, insana yakışır iş ve ekonomik büyüme, barış ve adalet olmak üzere en az sekiz hedef önünde engel teşkil etmektedir.¹¹

⁸ Mehmet Anık, Rabia Barlin (2017) Türkiye'de Çocuk Gelinler Sorunu: Balıkesir Örneği. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi Cilt / Vol: 6, Sayı/Issue: 3, 2017 Sayfa: 1827-1841

⁹ Ending child marriages: Progress and Prospects, UNICEF, 2013. https://www.unicef.org/media/files/Child_Marriage_Report_7_17_LR..pdf

¹⁰ <http://www.un.org.tr/belgeler/surdurulebilir-kalkinma-hedefleri/>

¹¹ <https://www.girlsnotbrides.org/ending-child-marriage-will-help-us-achieve-the-global-goals-heres-how/>

BÖLÜM 3

ÇOCUK YAŞTA, ERKEN VE ZORLA EVLİLİKLER SORUNU NE KADAR YAYGINDIR?

DÜNYADA DURUM

Çok sayıda ülkenin ulusal verilerinden oluşan UNICEF küresel veri tabanı analizlerine göre,^{12 13 14}

- Dünya genelinde kız çocuklarının %21'i, yani her beş kız çocuğundan biri 18 yaşından önce evlendirilmiştir.
- Bugün, çocuk yaşta evlendirilmiş olan kız çocuklarının ve kadınların sayısının 650 milyondan fazla olduğu tahmin edilmektedir.
- Dünyada her yıl 18 yaşın altındaki 12 milyon kız çocuğu evlendirilmektedir.
- Dünya genelinde yaklaşık 115 milyon erkek 18 yaşından önce evlendirilmiştir.
- Çocuk yaşta, erken ve zorla evliliklerin %37'si sahra altı Afrika ülkelerinde gerçekleşmiştir.
- Gerekli önlemler alınmazsa, 2030 yılında 950 milyon, 2050 yılında 1,2 milyar kişinin çocuk yaşta evlendirilmiş olacağı tahmin edilmektedir.¹⁵
- Orta doğu ve Kuzey Afrika'da yaklaşık 40 milyon kadın ve kız çocuğu 18 yaşından önce evlendirilmiştir.
- Orta doğu ve Kuzey Afrika'da her üç kız çocuğundan biri evlendirilirken, bu oran son 25 yılda düşmüş, her beş kız çocuğundan biri olmuştur.
- Son 10 yılda 25 milyon çocuğun evlenmesi engellenmiştir. 25 milyonun 7 milyonunun kendiliğinden azalması beklenirken; 18 milyon çocuk yaşta evliliğin önlenmesi, kaydedilen ilerlemenin bir sonucu olarak değerlendirilmektedir.

¹² UNICEF (2018) Child Marriages: Last trends and future prospects. <https://data.unicef.org/resources/child-marriage-latest-trends-and-future-prospects/>

¹³ UNICEF global databases, 2019, (Based on DHS, MICS and other national surveys, 2007-2017.) <https://data.unicef.org/topic/child-protection/child-marriage/>

¹⁴ UNICEF (2018) A Profile of Child Marriage in the Middle East And North Africa. <https://www.unicef.org/mena/reports/profile-child-marriage>

¹⁵ Ending child marriages: Progress and Prospects, UNICEF, 2013. https://www.unicef.org/media/files/Child_Marriage_Report_7_17_LR..pdf

UNFPA verilerine göre;

- Gelişmekte olan ülkelerde her gün, 18 yaşın altındaki 20.000 kız çocuğu doğum yapmakta, bu da yılda, 7.3 milyon doğum anlamına gelmektedir.¹⁶
- Adölesan doğumlarının %95'i gelişmekte olan ülkelerde gerçekleşmektedir.¹⁷

TÜRKİYE'DE DURUM

Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması 2018 sonuçlarına göre;

- 25-49 yaş arasındaki kadınların %21'i 18 yaşından önce, %4'ü ise 15 yaşından önce evlendirilmiştir. Aynı yaş grubunda Türkiye'de yaşayan Suriyeli kadınların %38'i 18 yaşından önce ve %12'si 15 yaşından önce evlendirilmiştir.
- 20-24 yaş arası kadınların %14,7'si 18 yaşından önce, %2'si 15 yaşından önce evlenmiştir. Aynı yaş grubunda Türkiye'de yaşayan Suriyeli kadınların %44,8'i 18 yaşından önce, %9,2'si 15 yaşından önce evlendirilmiştir.
- 15 -19 yaş arasında kız çocukların %3,5'i çocuk doğurmaya başlamıştır.
- İlkokulu bitiren kadınlarda adölesan dönemde doğum yapmaya başlayan kadınların oranı %20 iken, bu oran lise ve üzeri eğitim alanlarda %1'dir.
- Türkiye'de yaşayan 15 -19 yaş arasında Suriyeli kız çocukların %39'u çocuk doğurmaya başlamıştır.
- 20-24 yaş grubundaki genç kadınların %27'sinin evliliğinde başlık parası verilirken, bu oran aynı yaş grubunda 18 yaşından önce evlenen kadınlarda %38'dir.
- 18 yaşından önce evlenen 20-24 yaş grubundaki kadınların %69'unun aile veya akrabalar aracılığıyla eşleri ile tanıştığını göstermektedir. Aynı yaş grubundaki tüm evli kadınlar için bu oranın %55'tir.

¹⁶ <https://www.unfpa.org/adolescent-pregnancy>

¹⁷ <https://www.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/EN-SWOP2013-final.pdf>

- 20-24 yaş grubunda olup 18 yaşından önce evlenmiş/evlendirilmiş 10 kız çocuğunun yaklaşık sekizi evliliğine en az bir akrabanın yaşadığı hanelerde başlamıştır.
- ÇYEZE'ye maruz kalmış olan her beş kadından biri hiç gebeliği önleyici yöntem (GÖY) kullanmamıştır.
- Gebeliği önleyici herhangi bir yönteme nasıl ulaşacağını bilmeyen 18 yaşından önce evlenmiş 20-24 yaş grubundaki kadınların oranı %29'dur.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından gerçekleştirilen Aile Yapısı Araştırması'na (2016) göre;¹⁸

- Türkiye'de ilk evliliklerin %17,9'u, yani yaklaşık her 5 evlilikten biri 18 yaşından önce gerçekleşmiş olup, bu durum cinsiyete göre değerlendirildiğinde kadınlarda oran %28,2, erkeklerde ise %5,6'tır.
- Evlilik deneyimi olan bireylerin eş seçimini nasıl yaptıkları incelendiğinde; ülke genelinde evliliklerin yüzde 47,8'inin görücü usulü ve kendi rızası ile, yüzde 12,1'inin ise görücü usulü ve kendi görüşü sorulmadan aile kararıyla gerçekleştiği görülmüştür. Eşini kendi kararı ve ailesinin rızası ile seçenlerin oranı %30,2'dir.
- Evli bireylerin eşleri ile nasıl evlendikleri cinsiyete göre incelendiğinde; görücü usulü ve kendi görüşü sorulmadan aile kararıyla evlenen kadınların oranı %14,8, erkeklerin oranı ise %9'dur.
- Eşini kendi kararı ve ailesinin rızası ile seçen, bir okul bitirmeyen bireylerin oranı %10,6 iken, bu oran yüksek okul, fakülte, üniversite, yüksek lisans/doktora mezunu bireyler için %67,1 olmuştur.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün 2015 yılında yayınladığı Türkiye'de Evlilik Tercihleri Raporu'na göre;¹⁹

- 2013 yılı içinde yasal merciler karşısında evlenen kadınların yaklaşık beşte biri (%20,5) 16-19 yaş grubundadır. Erkekler arasında 2013 yılında evlenenlerin ancak %2,3'ü 16-19 grubundadır.

¹⁸ <https://www.ailevecalisma.gov.tr/media/35811/taya-2016.pdf>

¹⁹ <https://ailevecalisma.gov.tr/uploads/athgm/uploads/pages/arastirmalar/tu-rkiyede-evlilik-tercihleri-aras-tirmasi-2015.pdf>

- 2013 yılında evlenen 16-19 yaş grubundaki kız çocuklarının/kadınların ancak %8'inin kocası 16-19 yaşındadır. Bu yaş grubunda evlenen kız çocuklarının/kadınların %91,6'sı kendisinden daha büyük yaş grubundaki erkeklerle evlenmiştir. 2013 yılı verilerine göre "erken" evlilik yapan kız çocuklarının/kadınların %1,4'ünün eşi kendileri ile aynı yaştadır ve %28,3'ünün eşi kendilerinden 1-5 yıl daha büyüktür.
- 16-17 yaşındaki kız çocuklarının %70'i, kendinden 6 ve daha büyük yaşta bir erkek ile evlenmiştir. Bu evliliklerden %15,2'sinde ise eşi ile kendisi arasındaki yaş farkı 11 yaştan fazladır.
- Kırsal yerleşim alanlarında yaşayan kadınlar arasında erken evlenenlerin oranı yaklaşık beşte bir (%21,6) iken, kentsel yerleşim yerlerinde yaşayanlar arasındaki oran yaklaşık %17'dir.
- En düşük eğitim grubundaki kadınlar olan "eğitimi olmayan" kadınlar arasında erken evlenenlerin oranı üçte bir (%33,6) iken, en yüksek eğitim grubundaki "ikinci öğretim ve daha yukarısı" eğitime sahip kadınlar arasında %12'dir.
- "En yoksul" hanelerde yaşayan 20-24 yaşları arası kadınların yaklaşık dörtte biri (%26,5) erken evlenmiş iken, "en yüksek" refah düzeyinde yaşayan hanelerdeki kadınların %16'sı erken evlenmiştir.

Türkiye'de çocuk yaşta evliliklerin güncel durumunu analiz etmek üzere UNFPA ve Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü ortaklığıyla hazırlanan 'Türkiye'de Çocuk Yaşta Erken ve Zorla Evlilikler: 1993-2018 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırmaları Veri Analizi' raporuna göre:²⁰

- 20-24 yaş grubundaki kadınların çocuk yaşta evliliklerindeki en istikrarlı azalma, 1993 yılında %21'den 2018'de %5'e gerileyen Kuzey bölgesinde görülmüştür. Batı Marmara, Ege, Akdeniz ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde özellikle 2008'den sonra bir artış gözlenmiştir. Örneğin, Batı Marmara bölgesinde 2013 yılında %6 oranındaki ÇEZE, 2018 yılında iki katına ulaşmıştır.
- 2018 TNSA'da en yoksul hanelerde yaşayan kadınların %36'sı, en zengin hanelerde yaşayanların ise %7'si 18 yaşından önce evlenmişlerdir. 2018-TNSA'da en yoksul hanelerde yaşayanlar arasındaki ÇEZE oranlarında belirgin bir artış yaşanmıştır.

20 https://turkey.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/tr_tnsa_ceze_bulgular_tematik_raporu.pdf

- 1993-TNSA’da 20 yaşından sonra ilk doğumunu yapan kadınların oranı, diğer araştırmalardan daha yüksek olmakla birlikte, bu oran sadece %9’dur. 2018-TNSA’da ise çocuk yaşta evlenmiş 20-24 yaş grubundaki kadınların %54’ü ilk doğumlarını 18-19 yaşlarında, %33’ü 15-17 yaşında yapmıştır.
- 20-24 yaş grubunda olup 18 yaşından önce evlenen kadınların ebeveynleri arasında 2008’de %28 düzeyinde olan akraba evliliği 10 yıl içinde %42’ye yükselmiştir. Kadınların eşlerinin ebeveynleri arasındaki akrabalık düzeyi de 10 yıllık dönem içinde %28’den %37’ye çıkmıştır.
- 18 yaşından önce evlenen kadınların akrabalarıyla evlenmeleri, son 1993-2018 yılları arasında değişmeyerek %30 civarında kalmıştır. Bu evliliklerde, baba tarafından akrabalar ile evliliğin daha fazla olduğu, hatta zaman içinde arttığı görülmektedir. Baba tarafından bir akraba ile evlenme 1993’teki %13 düzeyinden, 2018’de %18’e yükselmiştir.
- 20-24 yaş grubunda olup 18 yaşından önce evlenmiş kadınların ortalama eğitim süreleri 1993-2018 arasında 4 yıldan 7 yıla çıkabilmiştir.
- 1993’te 18 yaşından önce evlenen 20-24 yaş arası kadınların %8’i eşlerinden daha eğitimliyken 2018’de bu oran %29’a çıkmaktadır.
- 1993 TNSA’da her 100 kadından 75’i halen çalışmadığını belirtirken, 2018 yılında her 100 kadından 86’sı istihdamda değildir. İstihdama katılanlar da çoğunlukla sosyal güvencesi olmayan işlerde çalışmaktadır.
- 20-24 yaş grubunda olup 18 yaşından önce evlenmiş her 10 kadından dokuzu daha geç yaşta evlenmek istediğini belirtmektedir.

BÖLÜM 4

ÇOCUK YAŞTA, ERKEN VE ZORLA EVLİLİKLERİN SONUÇLARI NELERDİR?

Çocuk yaşta, erken ve zorla evlilikler; fiziksel, cinsel, ekonomik ve duygusal istismar biçimlerini içinde barındırır. Çocukların yaşam, güvenlik, eğitim, sağlık haklarını ihlal eder, özgürlüklerini yok sayar, kız ve oğlan çocuklar arasındaki eşitsizlikleri derinleştirir.

ÇOCUKLARIN EĞİTİME ERİŞİMİNİ ENGELLER

Çocuk evliliği ve okul terki arasındaki ilişki karmaşık olmakla birlikte, evlendikten sonra, hem oğlan çocuklarının hem de kız çocuklarının genellikle işgücüne girmek ve/veya evde ev içi sorumluluklar nedeniyle eğitimden ayrılmak zorunda kalmaları bilinen bir durumdur.²¹ Evlilikle birlikte hareket özgürlüğünün kısıtlanması, hamilelik ve çocuk sahibi olma, evle ilgili sorumlulukları ve bazı ülkelerde evli/hamile/çocuklu kızların okula/işe devamı önünde yasal engel olması gibi faktörler, kız çocuklarının daha yüksek oranda eğitim hayatından kopmasına neden olur. Eğitimsiz kız çocuklarının 18 yaşında evlenme olasılığı, ortaokul seviyesinde veya daha yüksek eğitim almış kızların 3 katıdır. Eğitim almamış kadınların (20-24) %60'ından fazlası 18 yaşından önce evlenmiştir.²² Türkiye'de en az bir eğitim düzeyini tamamlamayanların oranı 2018 yılında kadınlarda %84,5, erkeklerde %95,9 olmuştur. Eğitim ve istihdamdan kopuş, kız çocuklarının sosyal ağlara ve destek hizmetlerine erişimini engeller ve bir yoksulluk döngüsü içine girmelerine neden olur.

ÇOCUKLARIN FİZİKSEL VE RUHSAL SAĞLIĞINI ETKİLER

Sağlık, Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından, "sadece hastalık ve sakatlığın olmayışı değil, bedence, ruhça ve sosyal yönden tam bir iyilik halidir" şeklinde tanımlanmıştır. Bütünsel bakış açısıyla ele alındığında, bu tür evlilikler bedensel, ruhsal ve sosyal riskler üreterek iyi oluş halini engeller.²³

²¹ Işıl Bayraktar (2012), Child marriage in Turkey (Overview), UNFPA <https://eeca.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/unfpa%20turkey%20overview.pdf>

²² Girls not Brides. <https://www.girlsnotbrides.org/themes/education/>

²³ Çocuk Yaşta Erken ve Zorla Evliliklerin Sağlık Riskleri ve Sonuçlarına Çok Sektörlü Yaklaşım. UNFPA, 2020. <https://turkey.unfpa.org/tr/publications/%C3%A7ocuk-ya%C5%9Fta-erken-ve-zorla-evliliklerin-sa%C4%9Fl%C4%B1k-riskleri-ve-sonu%C3%A7lar%C4%B1na-%C3%A7ok-sekt%C3%B6rl%C3%BC>

“Fizyolojik olarak doğuma hazır olmayabiliyor çocuk. Çocuk bakmaya hazır olmayabiliyor. Hem anne ölümü hem bebek ölümü birbirlerini takip edebiliyor. Çocuk küçük olduğu için, resmi nikâh olmadığı için sağlık kuruluşuna başvurmaya korkuyor. Başvurmaya korktuğu için anne kansız olabiliyor. Annenin hipotiroidi olabiliyor. Veya başka bir hastalığı olabiliyor. Bunlar çocuğu etkileyebiliyor. Çocuk sağlıklı doğabiliyor. Çocuk doğduktan sonra da küçük bir çocuk oyuncak bebekle oynayacak yaşta iken, kucağına canlı bir bebek verildiği zaman aynı olmuyor tabii ki. Küçük bebeklerimizin aspire etmesi (gıdanın ya da sıvının soluk borusuna kaçması) veya yatakta boğuldu denilerek o çocukların kaybedilmesi söz konusu olabiliyor.”

(AİLE HEKİMİ)

Çocuk Yaşta, Erken ve Zorla Evliliklerin Sağlık Riskleri ve Sonuçlarına Çok Sektörlü Yaklaşım. UNFPA, 2020.

Bedensel gelişimleri sürmekte olan kız çocukları için gebelik ve doğum son derece risklidir. 15-19 yaş arasındaki kız çocuklarının önde gelen ölüm sebepleri arasında doğum sırasında meydana gelen komplikasyonlar yer alır.

Çocuk yaşta evlendirilen kız çocuklarının cinsel ilişkiyi reddetme güçleri yetişkinlere göre sınırlıdır. Genellikle evlenmemiş akranlarından daha düşük bir eğitim seviyelerine sahip oldukları gibi, cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlardan kendilerini koruma noktasında erkeklerden daha az oranda bilgilendirilirler. Bu durum, kız çocuklar için cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar açısından ciddi bir risk oluşmasına neden olur. Erken yaşta cinsel ilişkiye başlanması istenmeyen gebelik, cinsel işlev bozuklukları, cinsel yolla bulaşıcı enfeksiyonlara maruz kalma obstetrik fistül gibi komplikasyonlar yaşama, istenmeyen veya plan dışı gebe kalma gibi problemlere yol açmaktadır. Çocuk yaşta evlendirilen kız çocukların bebeklerinin ölümle sonuçlanan sağlık problemleri ile karşılaşma riskleri daha yüksektir.

“17 yaşında çocuk doğurdum. Hiç bişey bilmiyordum, yakınımnda teyzem vardı. İş öğretmek için, yemek yapmak için, o öğretti bana, küçücük bebeğidim, bir şey bilmiyordum. (İlk çocuğum) İki ay yaşadı, aramızda öldü. Aramızda yatarken öldü. Bakamadık, erkekti. Çok ağladım. Doğumu ara ebesi ile evde yaptım. Arada bir doktora götürürdüm, hastaydı zaten. İki sene sonra bi daha hamile kaldım, onu da evde doğurdum. 4-5 tane düşüğüm var. Biri 7 aylık bebeydi, içeride ölmüş. Bi hafta sonra düştü, bi gece hastanede yattım, bilemediler. Tarlada öldü. Yaşayanların sayısı 7, üç erkek, dört kız.”²⁴

Çocuk yaşta evlilik okuldan kopma, çoğu zaman aileden ve arkadaşlardan ayrılma ve toplumsal hayattan izolasyonla sonuçlanır. Çocukları evliliğin yüklediği pek çok sorumlulukla baş etmek zorunda bırakır. Travma, depresyon, anksiyete, intihar teşebbüsü, sosyal hayattan çekilme, madde kullanımı, riskli davranışlarda bulunma, psikomatik problemler çocuk yaşta evliliklerin sık görülen psikolojik sonuçlarıdır.

“O dönemdeki bir ergenin yapmak zorunda olduğu görevleri var. Bir kere kimlik oluşturma dönemi içerisinde. ‘Ben kimim, nereden geliyorum, nereye gidiyorum, ailem kim, ne olacağım, bu hayatta nerede duracağım, hangi cinsel kimlik rolüm ile bu toplumun içerisinde var olacağım’ gibi sorularla bu dönem içerisinde ciddi olarak kafaları karışık. Sadece bu konularla uğraştıkları bir dönem olması gerekiyor ergenlik döneminin. Normal gelişim özelliğindeki bu süreçleri yaşamadan, bir kişiye rolünü toplum olarak siz veriyorsunuz zaten. Yani ‘Sen artık 15 yaşına geldin veya 14 yaşına geldin. Bir dur bakalım ergenlik de neymiş. Artık sen bir eşsin. Artık sen bir annesin’ deniyor. Belki de onun daha seçmediği, tercih etmediği; zaten seçmesinin de o dönemde mümkün olamayacağı, kendi gelişim döneminden çok daha üstün, yetişkinlikte yapması gereken rolleri, siz bu çocuğa yüklemiş oluyorsunuz. O yüzden sağlıklı bir ergenlik dönemi geçirmemiş oluyor erken yaşta evlendirilen tüm gençlerimiz ve çocuklarımız.”

(ÇOCUK PSİKİYATRİSİ)

Çocuk Yaşta, Erken ve Zorla Evliliklerin Sağlık Riskleri ve Sonuçlarına Çok Sektörlü Yaklaşım. UNFPA, 2020.

ŞİDDETE MARUZ BIRAKILMA RİSKİNİ ARTIRIR

Yapılan çalışmalar, erken yaşta evlenen kadınların diğer yaş gruplarındaki kadınlara oranla evliliklerinde fiziksel şiddete daha fazla maruz kaldıklarını ortaya koymaktadır. 2014 yılında gerçekleştirilen ‘Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması²⁵’ bulguları kadınların evlenme yaşı ile eşlerinden gördükleri şiddet düzeyi arasında bir ilişkinin olduğuna işaret etmektedir. Araştırmanın bulgularına göre yaşamının herhangi bir döneminde fiziksel şiddet yaşama oranı 18 yaş öncesi evlenen kadınlar arasında %48 iken, 18 yaşından sonra evlenen kadınlar arasında %31 düzeyindedir. 18 yaş öncesi evlenen kadınların yaklaşık beşte biri (%19) cinsel şiddete maruz kalmış iken, 18 yaş sonrası evlenen kadınlarda cinsel

²⁵ Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması http://www.hips.hacettepe.edu.tr/TKAA2014_Ozet_Rapor.pdf

şiddete maruz kalma oranı yarı yarıya daha azdır (%10). Bu iki şiddet türü beraber düşünüldüğünde, 18 yaşından önce evlenen kadınların yarısının fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kaldığı, 18 yaşından sonra evlenen kadınların ise üçte birinin şiddete maruz kaldığı görülmektedir. Duygusal şiddet/istismara maruz kalma yaygınlığı da kadının 18 yaşından önce veya sonra evlenmesine göre önemli farklılık göstermektedir. 18 yaşından önce evlenen kadınların yarısı (%51) bu tür bir şiddete maruz kalmış iken, 18 yaşından sonra evlenen kadınlar arasında bu oran %27'dir. Evlenme yaşına bağlı olarak gözlenen bu farklılaşmalar, kadınların son on iki ayda yaşadıkları şiddet dikkate alındığında da gözlenmektedir.

TOPLUMSAL CİNSİYETE DAYALI EŞİTSİZLİKLERİ DERİNLEŞTİRİR

Evlilikle birlikte özellikle kız çocuğu eğitim hayatından kopar, meslek edinmesi zorlaşır, çalışma hayatına katılımı azalır. Kendine ait bir geliri olamadığı için diğer insanlara bağımlılığı ve şiddete maruz kalma riski de artar. Üreme sağlığı ve cinsel sağlık sorunları yaşar. Çocuk yaşta evlendirilen kadınlar toplumsal yaşama katılım önünde de pek çok engelle karşılaşır. Hem aile içinde hem de kamusal alanda karar alma süreçlerine katılımı güçleşir. Tüm bu olumsuzluklar, sadece genç kızları ve kadınları değil, onların çocuklarını da etkiler.²⁶

²⁶ <https://www.girlsnotbrides.org/ending-child-marriage-will-help-us-achieve-the-global-goals-heres-how/>

BÖLÜM 5

ÇOCUK YAŞTA, ERKEN VE ZORLA EVLİLİKLERİ MEŞRULAŞTIRAN ARGÜMANLAR NELERDİR?

Yoksulluk, ebeveynlerin eğitim düzeyinin düşük olması, çatışma ve insani kriz durumları ile çocuk yaşta, erken ve zorla evlilikler arasında ilişki olduğuna dair çok sayıda veri bulunmaktadır. Ancak bu koşullar, kendi başlarına çocuk yaşta evliliğin nedeni değil; çocuk koruma sistemlerinin yeterli olmadığı, çocuk yaşta evliliklerin meşru görüldüğü ve toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizliklerin derin olduğu ortamlarda etkili olabilen faktörlerdir. Genel toplumsal normlar (çocuk yaşta evlenmenin aileler, çocuklar ve toplum tarafından “herkesin yaptığı”, “normal”, “kabul edilen” bir uygulama olarak algılanması), “zararlı uygulamalar” (“berdel” ya da “beşik kertmesi” gibi) ve/veya toplumsal cinsiyet normları (cinsiyet kalıpları, kadınlara eş ve anne olarak değerler atfedilmesi, cinsellik etrafındaki tabular, kadınların cinselliğiyle ilgili toplumsal denetim) tüm bunlar çocuk yaşta evliliğin önünü açmada rol oynar.²⁷

“ERGENLİĞE GİREN ÇOCUK EVLİLİĞE HAZIRDIR”

Ergenlik, kimi zaman küçük yetişkinlik olarak algılanmakta ve ergenliğe geçişle birlikte meydana gelen fiziksel değişimler çocuğun evliliğe hazır olduğu şeklinde yorumlanmaktadır. Kız çocuklarında adet döngüsünün başlaması ile birlikte doğurganlık dönemi başlar; ancak doğurganlığın başlamış olması gebeliğin, doğumun ve doğum sonrası dönemin sağlıklı ve güvenli bir şekilde ilerleyeceği anlamına gelmez. Ergen gebelikleri taşıdığı riskler açısından **riskli gebelikler** olarak kabul edilir.

Davranışları düzenleyen beynin ön bölümünün gelişimi 18-20 yaşlarında tamamlandığı için, doğumdan 20 yaşa kadar, bazı kaynaklara göre 24 yaşına kadar olan dönem, yetişkinlik öncesi olarak tanımlanmaktadır. Ergenlik; bedensel, ruhsal gelişimin hızlı biçimde sürdüğü, eğitimin devam ettiği, geleceğe ilişkin planların şekillendiği, insan hayatının özel bir dönemidir. Evlilik, yaşamın en kritik dönemlerinden biri olan ergenlikte çocukların fiziksel, ruhsal, cinsel ve sosyal gelişimini sekteye uğratır. Veriler, ergenlik döneminde gerçekleşen doğumlarda daha yüksek oranda anne ölümleri, bebek ölümleri, düşük doğum ağırlığı ve doğum sonrası depresyon görüldüğünü ortaya koymaktadır. 15 yaş altındaki kız çocuklarının ölüm riski 20 yaşın üzerindekiyle oranla beş kat daha fazlayken, yeni doğan ölümleri de çok genç yaştaki annelerin bebeklerinde iki kat daha fazla görülmektedir. (UNICEF’ten aktaran IPPF, 2006)²⁸

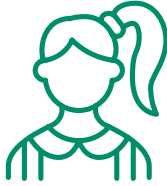
²⁷ Hizmet Sağlayıcılar için Çocuk Yaşta Evliliklerin Önlenmesi Hizmet Sağlayıcılar için Uygulama Rehberi (2017) UNICEF

²⁸ International Planned Parenthood Federation (IPPF) (2006). Ending child marriage: A guide for global policy action. Londra: IPPF. 6-16.

(72 yaşında) İlk çocuğumu 16 yaşında doğurdum 6 ay yaşadı. Kız idi. Sonra bir kız daha doğurdum 6 ay sonra o da öldü. Çocuklarımın hepsini aralık ebesi ile evde doğurdum. (Kendisine aralık ebesi nedir diye sorulduğunda) karı işte. Yaşlı doğum yaptırıyor ama biliyo mu bilmiyo mu biz anlamazdık o zaman. Kızlarım niye öldü bilmiyok. Akşam yattık sabah kalktık öldü dediler. Nazardan dediler be kızım nerden bilelim o zamanlar. Sonra bir oğlum oldu peşine şükür o yaşadı.²⁹

“ÇOCUK YAŞTA EVLİLİK DAHA UYUMLU OLUR”

“Ağaç yaşken eğilir” veya “birlikte büyürler” şeklinde ifade edilen anlayış, çocuk yaşta, erken ve zorla evliliklere zemin hazırlayan yanlış toplumsal kabullerdendir. Gelişimi hızla devam eden, yetişkinlerin bakımına, korumasına ve desteğine ihtiyaç

duyan bir çocuğun; bebek ve hane halkının bakımı, geçimi gibi altından kalkamayacağı sorumlulukları üstlenmek zorunda kalması, eğitim hayatından kopması, baskı ve şiddete maruz bırakılması, arkadaşlarından uzaklaşması ve toplumsal hayattan çekilmesi, fiziksel, duygusal, cinsel ve sosyal gelişimini sekteye uğratır.

Çocukların baskı ve şiddete karşı koyması bir yetişkine göre çok daha zordur. Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması (2014)³⁰ sonuçları, kadınların eşlerinden gördükleri şiddet ile evlenme yaşı arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktadır. Bu araştırmanın sonuçları, Türkiye’de kadınların %26’sının 18 yaşından önce evlendiğini ortaya koymakta, 18 yaşından önce kadınların fiziksel, cinsel ya da duygusal şiddete maruz kalma düzeylerinin 18 yaşından sonra evlenen kadınlara oranla daha yüksek olduğunu göstermektedir.

“EVLİLİK ÇOCUĞU BAŞINA GELEBİLECEK KÖTÜLÜKLERDEN KORUR”

Özellikle çatışma ortamlarında ve aile içi şiddetin varlığında, aileler ve kimi zaman da çocuklar evliliği daha korunaklı bir yaşam fırsatı olarak görür. Ancak çocuk yaşta, erken ve zorla evlilikler; çocuklara yönelik cinsel,

²⁹ Dr. Arzu İçağasıoğlu Çoban (2009). Adölesan Evlilikleri. Aile ve Toplum Yılı: 11 Cilt: 4 Sayı: 16

³⁰ Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması http://www.hips.hacettepe.edu.tr/TKAA2014_Ozet_Rapor.pdf

fiziksel, ekonomik pek çok istismar biçimini içinde barındırır ve çocuklar üzerinde ruhsal ve bedensel tahribat yaratır. Çocuk yaşta evlendirilen kız çocukları cinsel yolla bulaşan hastalıklar, istenmeyen gebelikler, riskli gebelikler, ölü doğumlar ve bebek ölümleri açısından daha fazla risk altındadır. Ölü doğumlar ve yeni doğan ölümleri, ergen annelerin bebeklerinde 20-29 yaş arasındaki kadınlara oranla %50 daha yüksektir.³¹

“EVLİLİK ÇOCUĞUN GELECEĞİNİ KURTARIR”

Özellikle ev içi şiddet, yoksulluk ve çatışma ortamı, ailelerin ve kimi zaman da kız çocuklarının evliliği bir kurtuluş olarak görmelerine sebep olur. Ancak evlilik çocuğu güçlendirmez; aksine eğitim hayatından kopması, meslek edinme veya başka bir biçimde kendini güçlendirme imkânı bulamaması onu bir başkasına bağımlı hale getirir. Dünya Bankasının bir raporuna göre; çocuk yaşta evlendirilen kız çocukları, evliliğin eğitime etkisinin de bir sonucu olarak evlendirilmeyenlere oranla yetişkinlikte %9 daha az kazanç elde etmektedir.³²

“DEDİKODULARA ENGEL OLUR”

“Namus” ve “evde kalma” gibi endişelerin, komşu, akraba ya da yakın çevre baskısının ebeveynlerin çocuklarını evlendirmelerinde etkili olabildiği bilinmektedir. Ebeveynlerin çocuklarını şiddet ve sömürüden koruma yükümlülükleri vardır. Çevre baskısı ya da başka bir sebep çocuğun zarar göreceği bir durumla karşı karşıya bırakılmasını haklı kılmaz.

“12 yaşında zaten çocukluğumu yaşamadan bi kocaya verdiler. 1 defa adet gördüm babamın evinde. İkinciye de zaten geldim (evlendim) hiç görmedim, hamile kaldım. Ben geldiğim gün zaten kocam beni istemedi. 5-6 yaş benden büyüktü. O, beni hiç istemedi. Ben istemiyom bunu dedi. Götürün geri dedi. Çocuk getirmişsiniz bana dedi. İstemiyorum geri götürün dedi. Ama dediler bunlar, aşiret biz geri götüremeyiz. Ya kız çıkmadı derler, laf çıkar. Kızı dedi öldürürler dedi.”³³

³¹ https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/112320/WHO_RHR_14.08_eng.pdf

³² Economic Impacts of Child Marriage: Global Synthesis Report (2017) <https://n2r4h9b5.stackpathcdn.com/wp-content/uploads/2017/06/EICM-Global-Conference-Edition-June-27-FINAL.pdf>

³³ Esra Burcu vd. (2015). Çiçeklerin Kaderi: Türkiye’de Kadınların Erken Evliliği Üzerine Nitel Bir Araştırma. BİLİG. Sayı 73 63-98

“EKONOMİK ZORLUKLARI AZALTIR”

Başlık parası ve benzeri uygulamalarla ekonomik kazanç sağlama isteği, maddi durumu kendisinden daha iyi biriyle evlendiğinde çocuğun rahat edeceğine inanılması, eğitim masraflarından kaçınmak, evde yaşayan çocuk sayısı azaldıkça geçim sıkıntısının azalabileceği düşüncesi, kimi aileler için çocuklarını evlendirme kararında etkili olmaktadır. Çocuk yaşta evlilik, çocuğu eğitimden, ekonomik ve toplumsal hayata katılım için gerekli süreçlerden ve imkanlardan uzaklaştırarak bir başkasına bağımlı kılar. Dolayısıyla ekonomik gerekçelerle çocuğun evlendirilmesi bir yoksulluk döngüsü yaratır. Ayrıca evlendirilen çocuğun ekonomik bağımlılığı ve yoksunluğu, çocukların doğmasıyla birlikte ebeveynlerin karşısına yönetilmesi gereken daha büyük bir problem olarak çıkabilir.

“Ben çok okumak istemiştim ama ekonomik durumumuz iyi değildi. Babam da okumamı istemiyordu. Zaten evlenmek zorunda kaldım. (...) 13 yaşındaydım. Ekonomik durumumuz hiç iyi değildi. Beni istemeye geldiler ve para karşılığında, beni hiç tanımadığım bir insanla evlendirdiler. Yani para karşılığında evlenmek zorunda kaldım.”³⁴

(34 yaş)

“ÇOCUK YAŞTA EVLİLİK KÜLTÜRLERİNDE VAR, YAPACAK BİR ŞEY YOK”

Çocuk yaşta evlilikler bir toplumda ‘geleneksel’ olsa bile, ‘zararlı uygulamalar’ başlığı altında değerlendirilir; çünkü toplum tarafından benimsenmiş olsa da olmasa da çocuk yaşta evliliğin bir çocuk üzerindeki olumsuz etkileri aynıdır. Türkiye’nin imzalamış olduğu tüm uluslararası antlaşmalara ve çocuk koruma yaklaşımına göre, çocuk yaşta evlilik kabul edilemez bir uygulamadır.³⁵

34 Mehmet Anık, Rabia Barlin (2017) Türkiye’de Çocuk Gelinler Sorunu: Balıkesir Örneği. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi Cilt / Vol: 6, Sayı/Issue: 3, 2017 Sayfa: 1827-1841

35 Hizmet Sağlayıcılar için Çocuk Yaşta Evliliklerin Önlenmesi Hizmet Sağlayıcılar için Uygulama Rehberi (2017) UNICEF

Çocukların sahip olduğu haklar milliyetlerinden bağımsızdır. Çocuk yaşta, erken ve zorla evlilikler gibi çocuk haklarının ihlâli ile sonuçlanan sorunları bir toplumun kültürünün parçası olarak tanımlamak, bu sorunun meşrulaştırılmasına, görmezden gelinmesine, hatta kimi zaman desteklenmesine neden olur.

Çocukların ihmâl ve istismardan korunması, ancak bu çocukların haklarının kültür ve gelenek de dahil her şeyden üstün tutulmasına bağlıdır. Aksi halde çocukları korumak mümkün olamaz. Bu nedenle, Türkiye’de yaşayan uluslararası koruma ve geçici koruma altındaki çocukların evlendirilme riski fark edildiğinde ihbar ve bildirim gecikmeden yapılmalıdır.

BÖLÜM 6
**ÇOCUK YAŞTA,
ERKEN VE ZORLA
EVLİLİĞİN
BOYUTLARI
VE SONUÇLARI
CİNSİYETE GÖRE
FARKLILAŞIR MI?**

Evrensel Anayasa olarak kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin ilk maddesi, özgürlüğün ve eşitliğin altını çizer. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nde; yaşam, özgürlük, güvenlik, konut edinme, tıbbi bakım, eğitim, mülkiyet, çalışma, eşit işe eşit ücret, dinlenme, eğlenme ve kültürel hayata katılım temel haklar arasında sayılmaktadır. Ancak dünya genelinde kadınlara dair veriler, bu temel haklar bakımından toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizliği gözler önüne serer.

Toplumsal cinsiyet, kadınlara ve erkeklere atfedilen özellikleri, onlardan beklentileri ve onlara yüklenen sorumlulukları ifade eder. Bu beklenti ve sorumluluklar, özel alanda ve kamusal hayatta kadınlara uygulanan ayrımcılığın kaynağını oluşturur, kadın ve erkekler arasındaki güç ilişkilerini belirler. Kadınların kendi hayatları hakkında söz sahibi olabilmeye, toplumsal kaynaklara erişebilme ve haklardan yararlanabilme imkanlarını olumsuz yönde etkiler.

Bugün dünyada çocuk yaşta evlendirilen kadınların sayısının erkeklerin yaklaşık altı katı olduğu tahmin edilmektedir. Çocuk yaşta, erken ve zorla evlilikler, özel ve kamusal hayatta yeni ayrımcılık biçimlerini doğurarak eşitsizlikleri derinleştiren bir döngüye sebep olur. Çocuk yaşta, erken ve zorla evlilikler eğitime erişememe, yetişkinlere ait sorumlulukları yerine getirme, çocuk yaşta bir çocuğun tüm sorumluluğunu üstlenmek zorunda kalma gibi her iki cinsiyeti etkileyebilen bir sorun olmasına rağmen; hem görülme sıklığı açısından hem de doğum sebebiyle hayatını kaybetme, doğum komplikasyonları, cinsel sağlık ve üreme sağlığı sorunları, aile içi şiddete maruz kalma, ekonomik hayata katılamama ve toplumsal yaşamdan izole edilme gibi sonuçları bakımından kız çocuklarını ve kadınları orantısız biçimde etkiler.

"...amcamın oğluydu ama çok tanıımıyoduk birbirimizi. Onlar şehirde otururdu, biz köyde. Yazları gelirlerdi ama ben onu hep ağbi bildim. Sordular, 'istemem' dedim yine de verdiler. Erkek çocuk kız ayrımı yaparlardı, abim okudu büyük abim de okudu. Babam verdi parayı, okuttu onları, içimde bir şey kaldı. İstemezdim hiç evlenmeyi. Hiç düşünmezdim."³⁶

(30 yaş)

Önlenebilir anne ölümleri, şiddet sebebiyle yaralanma ve sakatlanma, sağlık hizmetlerine erişim imkanlarının sınırlı olması nedeniyle tıbbi bakım görmeme, çeşitli inanışlar ve tabular sebebiyle üreme sağlığı ve cinsel sağlık konularında yeterince bilgi sahibi olmama ve buna bağlı sağlık sorunları ile baş etmek zorunda kalma, sağlıksız beslenmeye bağlı problemler ve sağlıksız şartlarda yaşamaya bağlı hastalıklar, kadınların toplumsal cinsiyetle ilişkili olan temel sağlık sorunlarıdır. Türkiye Aile Yapısı Araştırması sonuçlarına göre; kadının rızası alınmadan ailelerin görücü usulü ile evliliğe karar vermesi durumunda ortalama 3,4 çocuğa sahip olunurken, çiftin evlenme kararını kendilerinin vermesi durumunda sahip olunan ortalama çocuk sayısı 2,2'ye düşmektedir. 18 yaşından önce evlenen kadınların %24'ü istediğinden daha çok çocuğa sahipken, bu oran 30 yaşından sonra evlenenlerde %3'e düşmektedir. Rızası alınmadan görücü usulü evlendirilen kadınların %21'i ve kendi kararı ile evlenen kadınların %9'u istediğinden çok çocuğa sahiptir.³⁷

Kadınların yaşam hakkı ihlali anne karnında başlar ve yaşamı boyunca çeşitli biçimlerde devam eder. Kız çocuklarının kürtaj veya çeşitli müdahalelerle yaşamına son verilmesi hala karşılaşılan bir uygulamadır. Dünyada her 100 kadına karşılık 102-106 erkeğin doğması beklenirken, gözlenen değer 130 erkeğe kadar çıkabilmiştir.³⁸

Kız çocuklarının eğitime erişimi hâlâ önemli bir eşitsizlik sorunudur. Aile Yapısı Araştırması 2016 sonuçlarına göre; eğitime devam etmek istemesine rağmen eğitimini yarıda bırakan 15 ve üzeri yaştaki bireylerin oranı %18,3'tür.

Eğitimini yarıda bırakan bireylerin eğitimi bırakma nedenleri cinsiyete göre incelendiğinde; erkeklerin en fazla %58,7 ile ekonomik nedenler, %16,6 ile eğitimde başarısızlık ve %7,5 ile ailenin izin vermemesi sebebiyle, kadınların ise en fazla %38,1 ile ailenin izin vermemesi, %32,3 ile ekonomik nedenler ve %9,5 ile evlenme/nişanlanma/anne olma/hamile kalmadır.³⁹

³⁷ https://www.ailevecalisma.gov.tr/media/35869/taya-18_turkce_kitap.pdf

³⁸ https://www.unfpa.org/sites/default/files/resource-pdf/Preventing_gender-biased_sex_selection.pdf

³⁹ <https://www.ailevecalisma.gov.tr/media/35811/taya-2016.pdf>

Siyasi temsil ve katılım açısından da cinsiyetler arasında uçurum büyüktür. 2018 seçimlerinde TBMM’de milletvekili kadınların oranı sadece %17,3 olmuştur.⁴⁰ Kadına yönelik şiddet, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin sonuçlarından biridir. Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması sonuçlarına göre (2014)⁴¹ ülke genelinde fiziksel şiddete maruz bırakıldığını belirten evlenmiş kadınların oranı %36’dır. Türkiye genelinde evlenmiş kadınların %12’si yaşamın herhangi bir döneminde cinsel şiddete maruz bırakıldığını, %44’ü duygusal şiddet/istismara, %30’u ise ekonomik şiddete maruz bırakıldığını belirtmiştir.⁴²

40 https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/milletvekillerimiz_sd.dagilim

41 Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması http://www.hips.hacettepe.edu.tr/TKAA2014_Ozet_Rapor.pdf

42 http://www.hips.hacettepe.edu.tr/TKAA2014_Ozet_Rapor.pdf

BÖLÜM 7

**NEDEN ÇATIŞMA
ORTAMLARINDA
VE İNSANİ KRİZ
DURUMLARINDA
ÇOCUK YAŞTA,
ERKEN VE ZORLA
EVLİLİKLER
ARTAR?**

Çatışma ve kriz ortamlarında, çocuk yaşta, erken ve zorla evliliklerde artış olduğunu ortaya koyan çok sayıda çalışma vardır. Çatışma ve insani kriz durumlarında şiddet artar, eğitime erişim kısıtlanır, yoksulluğun boyutları büyür ve diğer tüm olumsuz faktörlerin etkisi katlanır. Kriz durumları, insanların olumsuz sonuçları olan başa çıkma mekanizmalarını benimsemesine sebep olur. Çatışma ortamlarında kız çocuklarını evlendirmek, onları korumanın veya ekonomik zorlukları hafifletmenin bir yolu olarak görülebilirken; evlendirilen çocukların şiddet sarmalından kurtulamadığı ve şiddetin artarak devam ettiği bilinmektedir. Mevcut koruyucu sistemin ve mekanizmaların dışında kalmak da çocuk yaşta evliliklerin artışına sebep olur. Çocukların evlendirilmesinde kimi zaman göç edilen ülke ile vatandaşlık bağı sağlamak da etken olmaktadır. Suriye’de 2011’de kayıtlı evliliklerin %12’si 18 yaşın altında gerçekleşirken, bu oran 2012’de %18’e, 2013’te ise %25’e yükselmiştir.⁴³ Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı’nın verilerine göre ise (AFAD, 2014), Türkiye’de kamp içinde ve dışında yaşayan 15-18 yaş grubundaki her 100 Suriyeli kadının yaklaşık 15’i evlidir.⁴⁴

UN Women Türkiye ve Sığınmacı ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği tarafından gerçekleştirilen Türkiye’de Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Kadın ve Kız Çocukların İhtiyaç Analizi Raporu⁴⁵, Türkiye’deki Suriyeli kadınların yaşam koşulları hakkında önemli bilgiler sunmaktadır.

Rapora göre; Suriyeli kadın ve kız çocuklarının %17’sinden çoğu gün ışığı ve havalandırma konusunda yetersiz olan bodrum katları (%11,4) ve gecekondular (%4,2) gibi standart altı yerlerde konaklamaktadır. Suriyeli kadınlar aynı zamanda şehirlerin terk edilmiş bölgelerinde ya da parklara kurdukları çadırlarda (%0,9) da konaklamaktadırlar. %18 kadarlık bir kısım ise standart altı yerlerde konaklamaktadır.

⁴³ https://www.unicef.org/media/files/UNICEFJordan_EarlyMarriageStudy2014-email.pdf (sf. 8)

⁴⁴ https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/17934/xfiles/turkiye_deki-suriyeli-kadinlar_-2014_2_.pdf

⁴⁵ <https://eca.unwomen.org/en/digital-library/publications/2018/08/needs-assessment-of-syrian-women-and-girls-under-temporary-protection-status-in-turkey>

Suriyeli kadınların %25'i üreme çağında ve %4'ü hamile durumdadır. Bu durum gebe takibi ve gözlemi, lohusalık ve yeni doğan bakımı, hastalık taraması ve aile planlama gibi hizmetleri elzem kılmaktadır.

Kadınların herhangi bir sağlık tesisi ya da sağlık çalışanına danışmadığı, %47,7'sinin Türkiye'de düşük yaptığı ya da ölü doğum gerçekleştirdiği ve %36,4'ünün herhangi bir aile planlaması hizmetiyle karşılaşmadığı ortaya çıkmıştır.

Suriyeli kadın ve kız çocuklarının psiko-sosyal destek hizmetlerinden yararlanma konusunda yürütülen bir çalışma sonucunda, bu kadınların %18,6'sının hizmetlere erişim sahibi olduğu, %58,8'inin bu tür hizmetlerin varlığından haberdar olmadığı ve %22,6'sının bu hizmetlerden haberdar olmasına rağmen faydalanmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

%62'si eğitimlerini yarıda bıraktıkları için ilkokul ya da düşük eğitim seviyesindeyken, %19'u tamamen eğitimsiz, %21'i ise lise eğitime sahiptir. Yalnızca %5'lik bir kısım yüksek eğitim görmüştür. Türkiye'de eğitimlerine devam edemeyen ergenler arasında kız çocukları için ana nedenler, evden çıkmalarına izin verilmemesi, ilkokul eğitimi sonrasında evde tutulmaları, evde bakım sorumlulukları verilmesi ve erken yaşta evlendirilmeleridir.

Güvensizlik hissi, konu çocuklarla alakalı endişelere gelince daha üst seviyededir; Suriyeli kadınların %25,9'u çocuklarının güvenliğiyle alakalı kaygılara sahiptir. Suriyeli kadın ve kız çocuklarının, günlük hayatlarında kötü muamele ve ayrımcılığa maruz kalmalarına rağmen, %73'lük bir kısmı şiddet ve taciz durumlarının güvenliklerini tehlikeye atması durumunda nereye sığınacaklarını bilmemektedir. Suriyeli kadınlar birçok farklı hizmet ya da desteğin varlığından haberdar olmadıklarını bildirmişlerdir:

%68,2'si ücretsiz hukuki danışmanlık, %58,8'i psiko-sosyal danışmanlık, %57,3'ü ise çocuk bakıcılığı hizmetlerine nasıl erişebileceklerini bilmemektedirler. Bulgulara göre katılımcıların yalnızca %33'ü finansal destek almakta olup %22'si bu hizmete nasıl erişeceğine dair bilgi sahibi değildir.

BÖLÜM 8

ÇOCUK YAŞTA, ERKEN VE ZORLA EVLİLİKLER HANGİ DURUMLARDA İNSAN TİCARETİNİN BİR BİÇİMİ OLARAK KABUL EDİLİR?

İnsan ticareti, kuvvet kullanarak veya kuvvet kullanma tehdidi ile veya diğer bir biçimde zorlama, kaçırma, hile, aldatma, nüfuzu kötüye kullanma, kişinin çaresizliğinden yararlanma veya başkası üzerinde denetim yetkisi olan kişilerin rızasını kazanmak için o kişiye veya başkalarına kazanç veya çıkar sağlama yoluyla kişilerin istismar amaçlı temin edilmesi, kaçırılması, ülkeye sokulması, ülke dışına çıkarılması, tedarik edilmesi, bir yerden başka bir yere götürülmesi, devredilmesi, sevk edilmesi barındırılması veya teslim alınmasıdır.

Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi'nin (UNODC) 2018 Küresel İnsan Ticareti Raporu'na göre⁴⁶, 2016 yılında insan ticareti mağdurlarının yaklaşık %72'sini kadınlar ve kız çocuklarının oluşturduğu tespit edilmiştir. İnsan ticaretinin çeşitli biçimleri cinsel istismar, fuhuş, pornografi gibi işgücü istismarı, tarım, yemek, temizlik, inşaat, liman işçiliği, ormancılık, madencilik, restoran ve başka sektörlerdeki hizmetlerde çalıştırma, organların alınması, zorla dilendirme, suç işlemeye zorlama, zorla evlendirme ve çocuk istismarıdır.

İnsan ticaretinde risk faktörleri; yaş (çocuk), cinsiyet (kadın), ekonomik durum (yoksulluk), sosyal ve kültürel dışlanma, eğitime sınırlı erişim, siyasi istikrarsızlık, savaş ve çatışma, ülkedeki sosyal, kültürel ve hukuki çerçeve ve göçmenlik olabilmektedir.⁴⁷

Zorla evlilik tanımı, insan ticaretini direkt olarak içermese bile insan ticareti suçu ile ortak unsurları nedeniyle insan ticaretinin altında yer alabilmektedir. Zorla evlilik, insanların baskı ve tehdit altında ve/veya iki tarafın da eksiksiz, özgür ve bilinçli rızaları alınmadan iradeleri dışında evlenmeye zorlandıkları ve cebir ile tanımlanan evliliktir. Farklı dini, kültürel ve sosyo-ekonomik arka planlardan gelen her yaşta kadın ve erkek zorla evlilik deneyimi yaşayabilir. Baskı ve tehdit fiziksel, psikolojik, finansal, cinsel ve/veya duygusal baskıyı içerebilir.

⁴⁶ https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/glotip/2018/GLOTiP_2018_BOOK_web_small.pdf

⁴⁷ Çocuk Yaşta, Erken ve Zorla Evlilikler Sözlükçesi Inception Report, The UN Joint Programme for the Prevention of Child, Early and Forced Marriage in Turkey, Ankara, 30 Nisan 2018 ve Uluslararası Göç Örgütü, "İnsan Ticareti ile Mücadele" başlıklı sunum.

Bu sebeple, zorla evlilik/insan ticaretinin kesişim noktaları basitçe, insan ticareti suçunun unsurları olan eylem, araç ve istismar amacının belirgin biçimde ortada olduğu ve cebrin zorla evlendirme ve kadına karşı şiddetin bir yüzü olarak karşımıza çıktığı zorla evlendirme vakaları olarak tanımlanabilir. Zorla evlendirmede taraflardan birisi fiziksel, psikolojik veya duygusal olarak evliliğe zorlanır. Eğer bir kişi baskı altında rızasının alınması için manipüle edilmişse veya rızası baskı altında alınmışsa, bu durum eksiksiz ve özgür rıza tanımına uymaz. Manipülasyon araçları arasında; duygusal şantaj, kişinin ailesine, yaşadığı topluma ve kültüre karşı dini, sosyal ve ekonomik görev ve sorumlulukları ile anne babası ve kardeşlerinin olumsuz sonuçlarla karşılaşmaması konusundaki isteğini hedef almak yer alır.

Aşağıdakiler⁴⁸ çocuğun insan ticareti mağduru olabileceğine dair ilk göstergeler olarak değerlendirilebilir. Eğer çocuk;

- Hiçbir evraka ve belgeye sahip değilse,
- Düşük bir standartta ve koruma altında yaşıyorsa,
- Ebeveynleri veya akrabalarıyla yaşamıyorsa,
- Suç teşkil eden veya yasa dışı faaliyette bulunuyorsa,
- Vücudunda istismar veya yaralamadan dolayı oluşmuş olabilecek izler varsa,
- Seyahatleri üçüncü bir kişi tarafından ayarlanıyor ve ödeniyorsa,
- Çok uzun saatler boyunca çalışmak zorundaysa,
- Hiçbir yere tek başına gönderilmiyorsa.

48 Çocuk Yaşta Evliliklerin Önlenmesi: Hizmet Sağlayıcılar için Uygulama Rehberi. UNICEF, 2017.

ÖRNEK YARGITAY KARARI

İlköğretim 6. sınıfta okuyan X'in babası para karşılığı evlendirmek üzere Y ile bir anlaşma senedi imzalamıştır. Y'nin evine babası tarafından habersizce götürülmek üzere iken durumu fark eden X, otogarda kaçarak emniyete sığınmıştır.

Sanık Z'nin 15 yaşını ikmal etmeyen öz kızını hizmet ettirmek maksadı ile bedeli karşılığında Y'ye vermek ve bu yolda nakletmek suçunu, diğer sanık Y'nin de 15 yaşını ikmal etmeyen mağdure X'i hizmet ettirmek ve sair işlerde yardımcı olması amacı ile rızası hilafına yasalara aykırı olarak alıkoymak suretiyle atılı suçu işlediği anlaşılmakla, sanıklar Y. ve Z'nin eylemlerine uyan insan ticareti suçunu oluşturmaktadır.

Karar: 30.01.2003 tarih 4804 sayılı Sınırışan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun hükümleri gözetilerek olay tarihinde 12 yaşında olan mağdurenin sanık baba Z tarafından nüfuzu kötüye kullanılarak çalıştırılmak amacıyla X ili X ilçesinden sanık K'nin X'deki evine nakleden sanıkların cezalandırılmalarına,(ONANMASINA), (8.C.D. 16.02.2012 tarih, 2010/13508 E., 2012/4595 K. Sayılı kararı)

BÖLÜM 9

EVLİLİĞİN TAM VE ÖZGÜR İRADE İLE AKDEDİLMESİ ŞARTINA İLİŞKİN ULUSALÜSTÜ HUKUK NORMLARI NELERDİR?⁴⁹

⁴⁹ Kolluk Kuvvetlerine Yönelik Çocuk Yaşta, Erken ve Zorla Evliliklerin Önlenmesi Rehberi
(2021) Çocuk Yaşta Erken ve Zorla Evliliklerin Önlenmesi Birleşmiş Milletler Ortak Programı

TABLO 1. EVLİLİĞİN TAM VE ÖZGÜR İRADE İLE AKDEDİLMESİ ŞARTINA İLİŞKİN ULUSALÜSTÜ HUKUK NORMLARI

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi⁵⁰	Madde 16 ... 2. Evlenme akdi ancak müstakbel eşlerin serbest ve tam rızasıyla yapılır.
BM Evliliğe Rıza Gösterilmesi, Asgari Evlenme Yaşı ve Evliliğin Tesciline Dair Sözleşmesi⁵¹	Madde 1 Hiçbir evlilik, her iki tarafın da tam ve özgür rızası olmadan resmen akdedilemeyecektir; bu rıza, yasayla öngörüldüğü şekilde, gereken biçimde duyurulduktan sonra ve nikâh kıymaya yetkili merci ve şahitlerin huzurunda taraflarca dile getirilmelidir... Madde 1 İşbu Sözleşmeye Taraf Devletlerden her biri, 25 Eylül 1928'de Cenevre'de imzalanan Esaretin Men'i hakkındaki Mukavelenamenin birinci maddesinde yer alan esaret tarifinin şümulüne giren veya girmeyen, aşağıdaki müessese ve geleneklerin, henüz mevcut olduğu yerlerde tedrici surette ve mümkün mertebe çabuk tamamen ortadan kaldırılması veya silinmesini temin için tahakkuku kabil ve gerekli olan hukuki ve diğer bütün tedbirleri alacaktır... c-i) Bir kadının, reddetmek hakkı olmadan, anne ve babasına, vasisine, ailesine veya diğer herhangi bir şahıs yahut topluluğa nakdi veya aynı bir ivaz mukabilinde evlendirilmesi vaadinde bulunulması veya evlendirilmesi; c-ii) Bir kadının kocasının, bunun ailesinin veya mensubu olduğu aşiretin bu kadını ivaz mukabili veya sair şekilde üçüncü bir şahsa devretmek hakkına sahip olması; c-iii) Kocasının ölümü üzerine kadının miras yolu ile diğer bir şahsa devredilebilmesi; d) Bir çocuğun veya 18 yaşından aşağı temyiz kudretini haiz bir kimsenin gerek anne ve babası, yahut bunlardan biri, gerekse varisi tarafından, şahsını veya işini istismar maksadıyla bedel mukabilinde veya bedelsiz diğer bir şahsa devrine müsait olan herhangi bir uygulama ve gelenek. Madde 2 Taraf Devletler İşbu Sözleşmenin birinci maddesi (c) fıkrasında zikredilen uygulama ve geleneklere son vermek gayesiyle, lüzumlu görülen yerde, evlenme için münasip asgari yaşlar tespit etmeyi, müstakbel eşlerden her birinin salahiyyetli mülki ve dini makam önünde evlenmeye rızasını serbestçe izhar edebileceği bir usul takibini ve evliliğin tescilini teşvik eylemeyi taahhüt ederler.
Kölelik, Köle Ticareti, Köleliğe Benzer Uygulama ve Geleneklerin Ortadan Kaldırılmasına Dair Ek Sözleşme⁵²	

50 <https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/203-208.pdf>

51 http://www.insanhaklarisavunuculari.org/3/files/evlilik_e_riza_gosterilmesi_asgari_.pdf

52 <http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/11599.pdf>

TABLO 1. EVLİLİĞİN TAM VE ÖZGÜR İRADE İLE AKDEDİLMESİ ŞARTINA İLİŞKİN ULUSALÜSTÜ HUKUK NORMLARI

Evliliğe Rıza Gösterilmesi, Asgari Evlenme Yaşı ve Evliliğin Tesciline Dair Sözleşme⁵³	<p>Madde 1</p> <p>1. Hiçbir evlilik, her iki tarafın da tam ve özgür rızası olmadan resmen akdedilemeyecektir; bu rıza, yasayla öngörüldüğü şekilde, gereken biçimde duyurulduktan sonra ve nikâh kıymaya yetkili merci ve şahitlerin huzurunda taraflarca dile getirilmelidir.</p> <p>2. Yukarıdaki 1. fıkrada yer alan ifadelere bakılmaksızın yetkili merciinin istisnai koşullar bulunduğu ve tarafın, yetkili bir merci huzurunda ve yasayla öngörülmuş olabilecek şekilde rızasını açıklamış ve geri çekmemiş olduğu konusunda ikna olması halinde taraflardan birinin hazır bulunması gerekli olmayacaktır.</p> <p>Madde 2</p> <p>İşbu Sözleşme'ye Taraf Devletler, evlilik için asgari yaş belirlemek üzere yasama tedbirleri alacaklardır. Yetkili bir merciinin, ciddi gerekçelere dayanarak, müstakbel çiftlere yaş konusunda bir muafiyet tanıdığı durumlar haricinde bu yaşın altındaki hiç kimse tarafından resmi bir evlilik akdi gerçekleştirilemez.</p>
Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme⁵⁴	<p>Madde 23</p> <p>...</p> <p>2) Evlenebilecek yaşta bulunan erkeklerle kadınlara, evlenme ve bir aile kurma hakkı tanınacaktır.</p> <p>3) Evlenmek niyetinde olan eşlerin tam ve özgür rızası olmaksızın hiçbir evlilik bağı kurulamaz.</p>
Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme⁵⁵	<p>Madde 10</p> <p>1) ... Evlenme, buna istekli olan eşlerin hür rızası ile olmalıdır...</p>

⁵³ http://www.insanhaklarisavunuculari.org/3/files/evlilik_riza_gosterilmesi_asgari_.pdf

⁵⁴ <https://humanrightscenter.bilgi.edu.tr/media/uploads/2015/08/03/MedeniVeSiyasiHaklarIlişkinSozlesme.pdf>

⁵⁵ <https://humanrightscenter.bilgi.edu.tr/media/uploads/2015/08/03/EkonomikSosyalKulturelHaklarSozlesmesi.pdf>

TABLO 1. EVLİLİĞİN TAM VE ÖZGÜR İRADE İLE AKDEDİLMESİ ŞARTINA İLİŞKİN ULUSALÜSTÜ HUKUK NORMLARI

Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi⁵⁶	<p>Madde 16</p> <p>Evlenme ve aile ilişkileri alanındaki haklar</p> <p>1. Taraf Devletler evlilik ve aile ilişkileri ile ilgili bütün konularda kadınlara karşı ayrımcılığı tasfiye etmek için gerekli her türlü tedbiri alır ve özellikle erkeklerle kadınların eşitliğini öngören aşağıdaki hakları tanıır:</p> <p>a) Evlenmede aynı hakka sahip olma;</p> <p>b) Serbestçe eş seçmede ve serbest ve kendi rızasıyla evlenmede aynı hakka sahip olma;</p> <p>...</p> <p>e) Çocukların sayısına ve dünyaya getirilme zamanına serbestçe ve makulce karar verme konusunda aynı hakka sahip olma ve bu hakları kullanabilmeleri için gerekli bilgiye, eğitime ve araçlara sahip olma;</p> <p>...</p> <p>2. Çocuğun nişanlandırılması ve evlendirilmesi hiç bir hukuki sonuç doğurmaz; asgari evlenme yaşını tespit etmek ve evliliklerin resmi sicile kaydının zorunlu hale getirilmesi için yasama tedbirleri de dahil gerekli tüm işlemler yapılır.</p>
CEDAW Komitesi Genel Tavsiye Kararları⁵⁷	<p>29 Sayılı Tavsiye Kararı</p> <p>Dini ya da örfi hukukla çok eşli evliliklerin onaylandığı bazı Taraf Devletlerde, tekeşlilik olarak tabir edilen resmi nikâh da uygulanmaktadır. Resmi nikâhın uygulanmadığı hallerde, çok eşliliğin görüldüğü topluluklarda kadınların rızaları sorulmaksızın henüz değilse bile en azından potansiyel olarak çok eşli bir evliliği kabul etmekten başka şansları olmayabilmektedir. Komite, 21 Sayılı Genel Tavsiyesinde, çok eşliliğin Sözleşmeye aykırı olduğunu ve bu uygulamadan “vazgeçilmesi ve yasaklanması” gerektiğini mütalaa etmiştir.</p> <p>21 Sayılı Tavsiye Kararı</p> <p>Madde 16.- Taraf Devletler, kadınlara karşı evlilik ve aile ilişkileri konusunda ayırımı önlemek için gerekli bütün önlemleri alacaklar ve özellikle kadın erkek eşitliği ilkesine dayanarak kadınlara aşağıdaki hakları sağlayacaklardır:</p> <p>a- Evlilik bağı kurmada erkeklerle eşit hak,</p> <p>b- Özgür olarak eş seçme ve serbest ve tam rıza ile evlenme hakkı,</p> <p>c- Evlilik süresince ve evliliğin son bulmasında aynı hak ve sorumluluklar.</p>

⁵⁶ https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/belge/uluslararasi_belgeler/ayrimcilik/CEDAW/CEDAW_Sozlesmesi_ve_Ihtiyari_Protokolu.pdf

⁵⁷ [https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/belge/uluslararasi_belgeler/ayrimcilik/CEDAW/tavsiye_kararlari/CEDAW%20Komitesi%20Tavsiye%20Kararlari_\(1-29\).pdf](https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/belge/uluslararasi_belgeler/ayrimcilik/CEDAW/tavsiye_kararlari/CEDAW%20Komitesi%20Tavsiye%20Kararlari_(1-29).pdf)

TABLO 1. EVLİLİĞİN TAM VE ÖZGÜR İRADE İLE AKDEDİLMESİ ŞARTINA İLİŞKİN ULUSALÜSTÜ HUKUK NORMLARI

	Yapılacak eylemler
Dördüncü Dünya Kadın Konferansı Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu⁵⁸	<p>274. Hükümetler tarafından:</p> <p>...</p> <p>(e) Evliliğin, sadece evlenecek tarafların özgür ve tam rızasıyla gerçekleşmesini güvence altına alan yasaları yürürlüğe koymak ve kesin bir şekilde uygulamak; buna ek olarak, asgari yasal rıza gösterme yaşı ile evlilik için asgari yaş konusundaki yasaları yürürlüğe koymak ve kesin bir şekilde uygulamak ve gerekli yerlerde asgari evlilik yaşını yükseltmek;</p> <p>(f) Kız çocuğun hayatta kalmasına, korunmasına, gelişmesine ve ilerlemesine yönelik, onun insan haklarını koruyacak ve bütünüyle kullanmasını yaygınlaştıracak, kız çocuklarına eşit imkanlar sağlayacak kapsamlı politikalar, eylem planları ve programları geliştirmek ve uygulamak; bu planların genel kalkınma sürecinin ayrılmaz bir parçasını oluşturmasını sağlamak; ...</p>
	<p>Şiddet</p> <p>Namus suçları ve zorla evlendirmenin kadına karşı şiddet kapsamında ele alınması. Hükümetlerin bu zararlı gelenek ve göreneklerin uygulanmasına son vermek için yasalar, politikalar ve eğitim programları gibi önlemleri geliştirmek, benimsemek ve eksiksiz uygulamakla ve yerel kadın gruplarıyla iş birliği yaparak bu zararlı geleneksel uygulama ve adetlerin kadınların insan haklarını nasıl ihlal ettiği konusunda toplumsal ve bireysel bilinci yükseltmekle yükümlü tutulması (69 d ve 96 a)</p>
Pekin+5 Siyasi Deklarasyonu ve Sonuç Bildirgesi⁵⁹	<p>Türkiye'nin Ulusal Eylem Planındaki Taahhütleri</p> <p>...</p> <p>Gerekli yasal düzenlemeler yapılarak erken evliliğin önlenmesi ve ilk evlilik yaşının hem erkekler hem kızlar için 18'e yükseltilmesi,</p> <p>...</p>
	<p>Türkiye'nin Girişimiyle Pekin+5 Sonuç Belgesine Dahil Edilen Konular</p> <p>Namus suçları ve zorla evlendirmenin, evlilik içi tecavüzün kadına karşı şiddet kapsamı içine alınması, devletlerin bu konularda koruyucu ve önleyici yasal adımları atmaları</p> <p>...</p>

⁵⁸ <https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/docs/pekin.pdf>

⁵⁹ http://www.ceidizleme.org/ekutuphaneresim/dosya/219_1.pdf

TABLO 1. EVLİLİĞİN TAM VE ÖZGÜR İRADE İLE AKDEDİLMESİ ŞARTINA İLİŞKİN ULUSALÜSTÜ HUKUK NORMLARI

Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi⁶⁰

Madde 36 - Tecavüz dahil olmak üzere, cinsel şiddet

1. Taraflar, aşağıda belirtilen kasıtlı davranışların cezalandırılmasını sağlamak üzere gerekli hukuku veya diğer tedbirleri alır:

a) herhangi bir organıyla veya bir cisimle bir başka kişiyle, rızası olmadan vajinal, anal veya oral olarak cinsel nitelikli eylemlerde bulunma,

b) kişiye karşı rızası olmaksızın diğer cinsel nitelikli eylemlerde bulunma,

c) rızası olmayan bir kişinin üçüncü bir kişiyle cinsel nitelikli eylemlerde bulunmasına neden olma.

2. Rıza, mevcut koşulları değerlendiren kişinin hür iradesinin sonucunda isteğe bağlı olarak verilmelidir.

3. Taraflar, 1. paragrafta yer alan hükümlerin iç hukuk tarafından tanındığı şekliyle eski veya şu anki eşlere veya partnerlere karşı işlenen eylemler için geçerli olmasını sağlamak üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.

Madde 37 - Zorla evlendirme

1. Taraflar, yetişkin bir bireyi veya çocuğu evlenmeye zorlayan kasıtlı davranışların suç sayılmasını sağlamak üzere hukuki veya diğer tedbirleri alır.

2. Taraflar, yetişkin bir bireyi veya çocuğu evlenmeye zorlamak amacıyla, kendi ikamet yeri dışında diğer ülke veya Taraf Devletin topraklarına çekmeye ilişkin kasti davranışların suç sayılmasını sağlamak üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.

⁶⁰ https://humanrightscenter.bilgi.edu.tr/media/uploads/2016/03/30/Istanbul_Sozlesmesi.pdf 3718 sayı ve 19.03.2021 tarihli Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile "Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesine ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa (İstanbul) Sözleşmesi"nin feshedilmesine; 3928 sayı 30.04.2021 tarihli Kararname ile sona erme tarihinin 01.07.2021 olmasına karar verilmiştir.

BÖLÜM 10 TÜRKİYE CUMHURİYETİ YASALARINDA ÇOCUK YAŞTA, ERKEN VE ZORLA EVLİLİKLER NASIL ELE ALINMAKTADIR?⁶¹

⁶¹ Kolluk Kuvvetlerine Yönelik Çocuk Yaşta, Erken ve Zorla Evliliklerin Önlenmesi Rehberi
(2021) Çocuk Yaşta Erken ve Zorla Evliliklerin Önlenmesi Birleşmiş Milletler Ortak Programı

ÇOCUK KİMDİR?

5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu'na göre 'Daha erken yaşta ergin olsa bile, on sekiz yaşını doldurmamış kişi' çocuktur.⁶²

TÜRKİYE'DE EVLENME YAŞI KAÇIR?

Bir kimsenin kendi kararı ile evlenebilmesi için 18 yaşını doldurmuş olması ve ayırt etme gücüne sahip bulunması gerekmektedir.⁶³

KİMLER İÇİN EVLENME İZİNİ GEREKLİDİR?

17 yaşını doldurmuş kişiler veli veya vasilerinin yazılı izni ile evlenebilirler.⁶⁴ Veli ya da vasisi olmayanlar ise vesayet makamının (sulh mahkemesi) izni ile evlenebilirler.

Olağanüstü durumlarda ve pek önemli bir sebebin varlığı halinde 16 yaşını doldurmuş olan erkek veya kadının evlenmesine hâkim (aile mahkemesi hâkimi) izin verebilir. Medeni Kanun, bu yaşın küçük olduğunu dikkate alarak iznin her durumda verilmemesini sağlamak üzere sınırlamalar getirmektedir. Hâkimin evlenme izni verilebilmesi için olağanüstü durum bulunması ve çocuğun yararının değerlendirilmesi gerekir. Evlenme izni için her durumda çocuğun başvuru yapması gerekir.

Gerek veli, vasi gerekse hakim tarafından evlenme izni verilmesinin, bir istisna hali olduğu ve koşula bağlı olarak böyle bir istisnaya olanak tanındığı unutulmamalıdır. Bu istisnai hale başvurulurken veli/vasi veya hakimin çocuğun sözleşme yapabilmek için gerekli ayırt etme gücüne sahip olduğunu, tam ve bağımsız iradesinin bulunduğunu tespit etmesi, çocuğun yararını gözetmesi gerekecektir. Ayrıca 16 yaşını doldurmuş çocuklarla ilgili olarak olağanüstü durum ve pek önemli sebebin bulunup bulunmadığı da araştırılacaktır.

62 Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, 1. Madde'ye göre 'çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu dışında on sekiz yaşının altında olan her insan' çocuk olarak tanımlanır. Türk Medeni Kanunu Madde 11'e göre Türkiye'de 'reşit olma yaşı 18'dir' ("18 yaşını doldurmuş herkes"), ancak evlilik kişiyi ergin (reşit) kılar.

63 Türk Medeni Kanunu md.124

64 TMK md.124; Evlendirme Yönetmeliği md.14 ve md.20

İSTEMEK EVLENME İZİNİ İÇİN YETERLİ MİDİR?

Evlilik sözleşmesinin temel şartı “tam ve serbest irade”dir. Evlilik, evlenecek kişilerin bu akdi yapma konusunda beyan edecekleri tam ve özgür iradeleri ile kurulur. **İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi**, bu durumu şöyle ifade etmektedir: “Evlenme akdi ancak müstakbel eşlerin serbest ve tam rızasıyla yapılır.” (md.16/2). Bildirge’nin resmi tercümesinde her ne kadar “rıza” kavramı kullanılmışsa da bunu Türkçe’de yaygın olarak kullanılan “razı olma” anlamı ile anlamamak gerekir. Burada kastedilen, kişinin tam ve özgür bir irade ile evlenmeyi istemesidir. Dolayısıyla evlenme izni verilmeden önce, çocuğun tam ve özgür iradesinin olup olmadığına bakılmalıdır. Buna bakılırken, içinde bulunduğu sosyal çevrenin de araştırılması ve evlenme iradesini özgür bir biçimde oluşturma olanağını kısıtlayan faktörlerin mevcut olup olmadığına bakılması gerekir. Evlenme izni öncesinde çocuğun görüşünün alınması sırasında da bu iki kriter dikkate alınmalıdır.

Bir çocuğun “evlenmeye yönelik olarak tam ve özgür bir irade oluşturabilecek gelişim düzeyinde” olup olmadığı araştırılırken, evliliğin taraflara yüklediği bütün yükümlülüklerle bakmak gerekecektir. Dolayısıyla çocuğun hem fiziksel hem zihinsel hem de sosyal gelişimi değerlendirilmelidir. Evlenen kişinin cinsel ilişkiye girmesi, çocuk doğurması, aile birliğinin ekonomik, sosyal ve duygusal ihtiyaçlarını karşılaması, doğan çocuğun bakım ve gözetimini sağlaması gibi yükümlülüklerin her biri bireysel gelişimin birden çok alanını ilgilendirir. Aynı zamanda üçüncü kişilere karşı da hukuki sorumluluklarında değişim olacağı dikkate alınmalıdır. Evlilik, kişiyi ergin kılar.⁶⁵ Dolayısıyla henüz ergin olmayan kişi, evlenme ile üçüncü kişilere karşı borçlandırıcı işlemler ve haksız fiillerinden de sorumlu hale gelir. Evlilik izni verilmesi için, çocuğun evliliğin hukuki sonuçlarını anlamak bakımından yeterli gelişim düzeyinde olmasının da yetmediğine, tam ve özgür bir irade ile evliliği istemesi gerektiğine de dikkat edilmesi gerekir.

Bunların dışında, olağanüstü durum ve pek önemli sebebin varlığı ve evlilik izni verilmesinin çocuğun yararına olup olmadığının da araştırılması gereklidir.

65 TMK md.11

ÇOCUK, ON SEKİZ YAŞINDAN ÖNCE EVLENMENİN HUKUKEN GEÇERLİ KABUL EDİLDİĞİ BİR ÜLKEDEN GELİYORSA NASIL BİR YOL İZLENMELİDİR?

Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun⁶⁶, evlenme ehliyeti ve şartlarının belirlenmesinde taraflardan her biri için evlenme anında tâbi olunan milli hukukun uygulanacağını, evlilik akdinin şeklinin ise evliliğin gerçekleştiği ülke hukukuna göre belirleneceğini öngörmektedir (**Md.13**).

Dolayısıyla, taraflardan birinin Türk olması halinde, o kişi bakımından evlenme ehliyet ve şartları belirlenirken **Türk hukuku, 16 yaşında hâkim kararı, 17 yaşında veli izni ve yukarıda belirtilen koşulların bulunmasını zorunlu kılacaktır.**

Taraflardan her ikisinin de erken yaşta evliliğe olanak veren bir ülkenin vatandaşı olması ve Türkiye’de evlenecek olmaları durumunda, evlenme akdi şekil açısından Türk hukukuna tabi olacaktır. Dolayısıyla resmi nikâh kıyılması gerekecektir.

Taraflardan her ikisinin de erken yaşta evliliğe olanak veren bir ülkenin vatandaşı olması ve evlilik akdinin o ülkede gerçekleşmiş olması durumunda, evlenme akdinin o ülke hukukuna göre geçerli bir belge ile ispatlanması gerekir. Örneğin Suriye’de evlenme konusunda taraflar tâbi oldukları hukuku, o hukuka göre geçerli bir evlilik akdi bulunduğunu ispat ile mükelleftirler. İddia ettikleri hukukun geçerli hukuk olup olmadığını araştırmak da hâkimin görevidir. Evlenme akdinin kamu düzeninden olması, devlete, çocuk yaşta evliliği bir başka ülkede gerçekleşmiş olması halinde bile tanımama yetkisi verir.

Çocuk yaşta birine yönelik cinsel içerikli davranışları suç olarak kabul eden Türk Ceza Kanunu⁶⁷ açısından ise kişi bulunduğu yer hukukuna tabidir (**md.8**). **Çocukların Cinsel Suistimal ve Cinsel İstismara Karşı Korunmasına İlişkin Avrupa Konseyi (Lanzarote) Sözleşmesi** de taraf devletlerden, maddi ceza hukuku açısından çocuklara yönelik her tür cinsel içerikli davranışın suç olarak düzenlenmesini talep ederken (**Bölüm 6**), devletin yargı yetkisinin de geniş olarak uygulanmasını talep etmektedir (**md.25**). Dolayısıyla, çocuk yaşta bir kişi ile evlenen veya bu yaşta bir kişiyi evlendiren kişiler, Türk vatandaşı olmasalar bile eylemleri suç kabul edilerek soruşturma ve kovuşturmayla tâbi olacaktır.

⁶⁶ 5718 sayılı Kanun RG 12.12.2007 – 26728

⁶⁷ 5237 sayılı Kanun RG 12.10.2004 - 25611

KİMLER EVLENME RİSKİ ALTINDAKİ BİR ÇOCUĞU İLGİLİ MAKAMLARA BİLDİRMEKLE YÜKÜMLÜDÜR?

Korunma ihtiyacı içerisinde olan bir çocuğu gören herkes, bu durumu çocuğun korunmasından sorumlu makamlara bildirmekle yükümlüdür. Eğer çocuğun bu hali ona karşı bir suç işlenmesinden kaynaklanıyorsa, bu durumun aynı zamanda suçun soruşturulmasından sorumlu kurumlara da bildirilmesi gerekir.

Bildirim yükümlülüğü olan kişiler şöyledir:

- Adli ve idari merciler
- Kolluk görevlileri
- Köy ve mahalle muhtarları
- Belediye zabıta memurları
- Sağlık ve eğitim kuruluşları
- Diğer kamu kurum ve kuruluşlarının görevlileri
- Sivil toplum kuruluşları
- Bir çocuğun korunma ihtiyacı olduğundan haberdar olanlar

Çocuk (kendisi veya onu temsile yetkili kimse aracılığı ile) ve çocuğun bakımından sorumlu kimseler de Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın il ve ilçe teşkilatlarına başvurabilir. Başvuru, yazılı veya sözlü olarak yapılabilir.

TABLO 2. ÇOCUĞUN KORUNMASINDAN SORUMLU MAKAMLARA BİLDİRİM

Bildirim/Başvuru Yükümlülüğü Olanlar	Usul	Öğrenme/Fark Etme Sorumluluğu Olan
<ul style="list-style-type: none"> • Adli ve idari merciler • Kolluk görevlileri • Köy ve mahalle muhtarları • Belediye zabıta memurları • Sağlık ve eğitim kuruluşları • Diğer kamu kurum ve kuruluşlarının görevlileri • Sivil toplum kuruluşları • Bir çocuğun korunma ihtiyacı olduğundan haberdar olanlar 	<p>BİLDİRİM</p> <p>→</p>	<p>Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın il ve ilçe teşkilatları:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bildirim ve başvuru ile öğrenme • Resen öğrenme
<ul style="list-style-type: none"> • Çocuk • Çocuğun bakımından sorumlu kimseler 	<p>BAŞVURU</p> <p>→</p>	

TABLO 3. FARK ETME İLE BAŞLAYAN YASAL MÜDAHALE SÜRECİNDE İŞ AKIŞI

İş Akışı	Sorumlular	Yasal Dayanak	
Başvuru / Bildirim	<ul style="list-style-type: none"> • Çocuğun kendisi • Bakımından sorumlu kişiler 	<ul style="list-style-type: none"> • Adli makamlar (aile mahkemesi vd.) • Köy ve mahalle muhtarları • Belediye zabıta memurları • Sağlık ve eğitim kuruluşları • Diğer kamu kurum ve kuruluşlarının görevlileri • Sivil toplum kuruluşları • Bir çocuğun korunma ihtiyacı olduğundan haberdar olanlar 	<ul style="list-style-type: none"> • 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu md.21 • 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu md.278 • 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyeti Hakkında Kanun md.1 ve 2
Bildirimi alma / Soruşturma başlatma / Koruyucu müdahale	<p>Kolluk</p> <p>Cumhuriyet Savcılığı / Çocuk Büro Savcısı</p>		
1. Başvuru / Bildirim alma / Resen öğrenme 2. Koruyucu müdahale: a. Çocuğu kuruluş bakımına alma b. Sosyal inceleme yapma c. Acil koruma talep etme (çocuğun kuruma kabulünden itibaren 5 gün içinde)	<p>Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü</p>	Çocuk Koruma Kanunu md.9	
Acil koruma talebini inceleme ve karar verme (Talepten itibaren 3 gün içinde)	Çocuk Hâkimi		
Sosyal inceleme raporu hazırlama (En çok 30 gün içinde)	Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü		
Tedbir kararı	Çocuk Hâkimi		

BİR ÇOCUĞUN EVLENDİRİLME RİSKİ ALTINDA OLDUĞU NASIL ANLAŞILABİLİR?

ÇOCUK YAŞTA EVLİLİK, ERKEN EVLİLİK VE ZORLA EVLENDİRİLME RİSKİNİ FARK ETMEYİ SAĞLAYACAK İPUÇLARI⁶⁸

- Okuldan kaydın alınması
- Beklenmedik süre boyunca okula devamsızlık
- Sömestir tatilinden sonra geri dönmeme
- Okul performansında beklenmedik düşüş
- Ailenin çocuğu okutmakta maddi zorluk çektiğini ifade etmesi
- Ailenin çocuğun okula erişiminde zorluk çektiğini ifade etmesi
- Ailenin okulda/okul çevresinde 'ahlaksız'/'kötü' davranışlardan şikayetçi olması
- Daha önce katıldığı etkinliklere katılmama (Spor ve sosyal faaliyetler gibi)
- Her yerde çocuğa refakat edilmesi (Örn. doktorda, öğretmenle görüşmede)
- Daha fazla oranda evde tutulma, dışarı tek başına yollanmama
- Fiziki görünümünde (giyim dahil) ani değişim
- Çocuğun ev işi yapmasında / kardeşlerine bakmasında / aile ziyaretlerinde artış
- Aile veya çevresinde beşik kertmesi, berdel gibi uygulamaların mevcut olması
- 'İstemeye' gelindiğine / gelineceğine dair bilgi
- Çocuğun yurt dışına / şehir dışına gönderileceği / gönderildiği yönünde şüphe çekici bir duyum
- Abla/abi veya başka akrabalarda çocuk yaşta evlilik
- Artan aile tartışmaları
- Ev içi şiddet emareleri
- Cinsel şiddete uğrama emareleri
- Çocuğun engelli olması ve ailesi tarafından ihmal edilmesi
- Çocukta kendine zarar verme, intihar eğilimi, yeme bozukluğu veya davranışsal ve duygusal problemler (saldırgan, sosyal ilişkilerden geri çekilme, uyku bozuklukları)
- Cinsel sağlık ve üreme sağlığı problemleri (Ağrı, regl, tuvalet problemleri ile görülebilir)
- Depresif, zarar verici davranış
- Çocuğun insan kaçakçıları vasıtasıyla Türkiye'ye gelmiş olabileceğine dair şüphe

68 Çocuk Yaşta Evliliklerin Önlenmesi Temel Eğitim Programı Katılımcı Kitabı, UNICEF

Mülteci topluluklarda yukarıda sayılanlara ek olarak şunlara dikkat edilmesi yararlı olacaktır.⁶⁹

- Çocuğun refakatsiz olması, akrabalarıyla kalıyor olması, ailesinden ayrı düşmüş olması, yalnız ebeveynli bir ailede olması
- Aile ve/veya çocuğun devlet nezdinde kayıtsız/düzensiz durumda olması
- Çocuk ailesinden ayrı olarak ülkesine geri gönderilecekse veya ülkesine ziyaret amacıyla gidecek ve Türkiye'ye dönmeyecekse
- Aile içi şiddet durumu (geçmiş ve/veya menşei ülke dahil), çocuğun akran zorbalığına veya ırkçılığa maruz kalması
- Çocuğun okul kaydının hiç olmaması veya okul kaydı silinmiş olması
- Çocuk işçiliğinin söz konusu olması (en kötü biçimler ve tehlikeli işler dahil)

EVLENME RİSKİ ALTINDAKİ BİR ÇOCUKLA İLGİLİ BİLDİRİM NEREYE YAPILABİLİR?

Korunma ihtiyacı içerisinde olan bir çocuğu gören kişiler bu durumu şu makamlara bildirebilir:

- Kolluk
- Cumhuriyet Savcılığı / Çocuk Büro Savcısı
- Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü

EVLENME RİSKİ ALTINDAKİ BİR ÇOCUKLA İLGİLİ BİLDİRİM NASIL YAPILABİLİR?

Bildirim, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı il müdürlüklerinin telefonlarına, ALO 183'e, kolluğa veya Cumhuriyet savcılığına sözlü veya yazılı olarak yapılabilir.

⁶⁹ Kurumlar-Arası Çocuk Evlilikleri Kılavuz Notu, 2018

HANGİ DURUMLARDA ACİL KORUMA SAĞLANIR?

Acil koruma prosedürü, çocuğun içinde bulunduğu tehlike hali hakkında kapsamlı bir araştırma yapacak kadar vakit yoksa, bazı inceleme işlemlerini ertelemeyi sağlayan bir prosedürdür. Düğünün bildirim ile aynı gün olması veya evlendirme işlemi birkaç gün sonra olacak olsa bile, ailenin çocuğu kaçırmaya ihtimalinin olması gibi haller acil duruma örnek gösterilebilir.

Aşağıdaki haller acil koruma gerektiren durumlara örnektir:

- Evlenme/evlendirmenin yakın bir tarihte gerçekleşecek olması
- Çocuğun evlendirilmek üzere yurt dışına veya bir başka ile götürülecek olması
- Çocuğun evlenmeyi kolaylaştırmak üzere bir suçta (kaçırılmak, cinsel istismar vb.) maruz kalmış olması veya kalma riskinin bulunması
- Çocuğun kendisinden büyük bir kimse ile evlendirilecek veya evlenmiş olması
- Çocuğun hamile olması
- Çocuğun aile içi şiddete maruz kalması
- Çocuğun okuldan alınacak olması

Çocuk Koruma Kanunu'nun 9. maddesine göre, bu bildirim alan Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü'nün sırasıyla şu işlemleri yapması gerekecektir:

1. Öncelikle çocuğu bir kuruma yerleştirmek,
2. Çocuğun kuruma kabul edildiği tarihten itibaren 5 gün içerisinde çocuk hâkimine müracaat ederek acil korunma kararı talep etmek.

EVLENDİRİLMEK İSTENEN VEYA EVLENDİRİLEN ÇOCUKLAR İÇİN UYGULANABİLECEK KORUYUCU VE DESTEKLEYİCİ TEDBİRLER NELERDİR?

Evlendirilmek İstenen veya Evlenmek İsteyen Çocuğun Korunması

- 1. Ergen danışmanlığı⁷⁰:** Çocuğa evlilik, evliliğin getirdiği sorumluluklar, cinsel sağlık vb. konularda danışmanlık verilmesi gerekecektir.
- 2. Aile danışmanlığı⁷¹:** Aileye ergenlik, ergen gelişimi, ergenin ihtiyaçları, ergenle iletişim, ergen ebeveynliği, vb. konularda danışmanlık verilmesi gerekecektir.
- 3. Bakım tedbiri⁷²:** Ailede şiddet, zor kullanma gibi çocuğun güvenliğini tehdit eden risklerin olması halinde çocuğun bir başka aile yanında veya kurumda koruma altına alınması gerekecektir.
- 4. Velayetin kaldırılması⁷³:** Anne-baba velayet ilişkisini Türk Medeni Kanunu'nun (md.339) öngördüğü şekilde çocuğun yararını gözetir biçimde sürdürmez ve ona karşı görevlerini ağır biçimde savsaklar ise ve diğer tedbirlerden de sonuç alınamıyorsa, hâkim anne-babanın velayetinin kaldırılmasına da karar verebilecektir.

Evlendirilmiş / Evlenmiş Olan Çocuğun Korunması

- 1. Evlenme izni verilmesi ve danışmanlık ve sağlık tedbirlerinin uygulanması⁷⁴:** Eğer evlenen kişiler akran ise, evlilik çocukların iradesi ile gerçekleşmiş ise ve evlenme izni için gerekli koşullar var ise resmi nikâh kıyılması tercih edilebilir. Bu durumda birden fazla tedbiri bir arada uygulamak gerekir: (a) çocuklara eğitim vb. temel haklarını kullanabilmeleri için ve evlilik ilişkisinin getirdiği yükümlülükler gibi konularda danışmanlık, (b) ailelere çocuk yaşta evliliğin riskleri ve evli çocuklara sağlanması gereken destekler gibi konularda danışmanlık, (c) çocuklara üreme sağlığı, cinsel sağlık, ruh sağlığı konularında tıbbi destek.

70 ÇKK md.5; TMK md.346

71 A.g.k

72 ÇKK md.5; TMK md.347

73 ÇKK md.7; TMK md.348

74 TMK md.124; ÇKK md.5

2. **Çocuğun anne-babasının yanında korunması, danışmanlık ve sağlık tedbiri**⁷⁵: Çocuk anne-babasının aksi yöndeki iradesine rağmen (örn. evden kaçarak) evlenmiş ise ve anne-baba çocuğun evde bakım ve gözetimi için velayet görevini gereği gibi yerine getirebilecek özelliklerde ise hâkim, çocuğun anne-babasının yanında yaşamasına karar verebilir. Bu durumda çocuğa ve anne-babaya danışmanlık, yine çocuğa cinsel sağlık ve ruh sağlığını ilgilendiren alanlarda tıbbi destek sunulmasına karar verilebilir.
3. **Bakım tedbiri**⁷⁶: Ailede şiddet, zor kullanma gibi çocuğun güvenliğini tehdit eden risklerin olması halinde, evlilik zorlama veya ailenin yönlendirmesi ile gerçekleşmiş veya evlilik, gerçekleştikten sonra çocuk için istenmez bir ilişki halini almışsa, evlilik ilişkisinin tarafları akran değilse, hiçbiri olmasa bile çocuğun yaşı evlilik izni verilemeyecek kadar küçükse, çocuğun bir başka aile yanında veya kurumda koruma altına alınması gündeme gelecektir.
4. **Velayetin kaldırılması**⁷⁷: Yapılan evlilik anne-baba yönlendirmesi veya zorlaması ile olmuş ise, anne-babanın velayet ilişkisini Türk Medeni Kanunu'nun (md.339) öngördüğü şekilde çocuğun yararını gözetir biçimde sürdürmediği ve çocuğa karşı görevlerini ağır biçimde savsakladıkları tespit edilmiş ise, hâkim anne-babanın velayetinin kaldırılmasına da karar verebilecektir.

AİLENİN KORUNMASI VE KADINA KARŞI ŞİDDETİN ÖNLENMESİNE DAİR KANUN İLE DÜZENLENEN TEDBİRLER

Eğer çocuk evlenmeye zorlanıyorsa veya evlendirilmiş olan çocuk eşi veya ailesinin zorlamasına maruz kalıyorsa, aile içi şiddetten korunmaya özgü düzenlemelerden de yararlanma imkânı vardır. **Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun** gereğince, bu durumda şiddet mağduruna yönelik olarak koruyucu tedbirler, şiddet uygulayana yönelik olarak da önleyici tedbirler uygulanır (Tablo 3 ve Tablo 4). Gecikmesinde sakınca olan hallerde tedbirlerin bazılarında kolluk amiri veya mülki amir de karar verebilir. Eğer yakın ve ciddi bir tehlike var ise, mağdura bulunduğu ilde veya bir başka yerde bir barınma yeri de sağlanabilir.

⁷⁵ ÇKK md.5; TMK md.346

⁷⁶ ÇKK md.5; TMK md.347

⁷⁷ ÇKK md.7; TMK md.348

TABLO 4. ŞİDDET MAĞDURUNA UYGULANABİLECEK TEDBİRLER (KORUYUCU TEDBİRLER)

Gecikmesinde sakınca olan hâl, tedbirin uygulanmasında meydana gelecek gecikmenin kanunun amacını gerçekleştirmeyi tehlikeye sokabileceği haldir.

KORUYUCU TEDBİRLER	Kolluk Amiri	Mülki Amir	Hâkim
Bulunduğu yerde veya başka bir yerde uygun barınma yeri sağlanması	√	√	
Geçici maddi yardım		√	
Psikolojik, mesleki, hukuki ve sosyal bakımdan rehberlik ve danışmanlık hizmeti verilmesi.		√	
Hayati tehlikesinin bulunması halinde, ilgilinin talebi üzerine veya resen geçici koruma altına alınması	√	√	
Çocuklar için kreş imkanının sağlanması		√	
İşyerinin değiştirilmesi			√
Kişinin evli olması halinde müşterek yerleşim yerinden ayrı yerleşim yeri belirlenmesi.			√
Tapu kütüğüne aile konutu şerhi konulması (Türk Medeni Kanunu'ndaki şartların varlığı halinde ve korunan kişinin talebi üzerine)			√
Kimlik ve ilgili diğer bilgi ve belgelerinin değiştirilmesi			√

TABLO 5. ŞİDDET UYGULAYANA UYGULANABİLECEK TEDBİRLER (ÖNLEYİCİ TEDBİRLER)

ÖNLEYİCİ TEDBİRLER	Kolluk Amiri	Hâkim
Şiddet mağduruna yönelik tehdit, hakaret, aşağılama veya küçük düşürmeyi içeren söz ve davranışlarda bulunmama	✓	✓
Müşterek konuttan veya bulunduğu yerden derhal uzaklaştırılma ve müşterek konutun korunan kişiye tahsis edilmesi	✓	✓
Korunan kişilere, bu kişilerin buldukları konuta, okula ve işyerine yaklaşmama	✓	✓
Çocuklarla kişisel ilişkinin refakatçi eşliğinde yapılması, kişisel ilişkinin sınırlanması ya da tümüyle kaldırılması	✓	✓
Gerekli görülmesi halinde korunan kişinin, yakınlarına, tanıklarına, çocuklarına yaklaşmama		✓
Korunan kişinin eşyalarına zarar vermeme		✓
Korunan kişiyi rahatsız etmeme		✓
Bulundurulmasına veya taşınmasına kanunen izin verilen silahları kolluğa teslim etme		✓
Alkol ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmama, bağımlılığının olması halinde, hastaneye yatmak dahil, muayene ve tedavi olma		✓
Bir sağlık kuruluşuna muayene veya tedavi için başvurma ve tedavi olma		✓

TÜRKİYE'DE BİR ÇOCUKLA EVLENEN YETİŞKİN KİŞİ HANGİ SUÇLARI İŞLEMİŞ OLUR?

Çocuğun cinsel istismarı

Bir çocukla evlenen kişi yetişkin ise çocuğun cinsel istismarı suçunu işlemektedir. Bu kişi, Türk Ceza Kanunu'na göre mağdurun yaşı ve cinsel davranışın gerçekleştirilme biçimine göre aşağıdaki suçlardan birini gerçekleştirmekle suçlanacaktır:

- 1. Çocuğun cinsel istismarı (TCK md.103):** Evlendirilen çocuk 15 yaşından küçük ise veya cebir, tehdit, hile veya iradeyi etkileyen başka bir nedene dayalı olarak cinsel davranışlar gerçekleşmiş ise, TCK md.103'ün ihlali söz konusu olacaktır. Bu durumda eylemin organ ve sair cisim sokma şeklinde gerçekleşmesi, bu kişinin çocuğun öğretmeni veya bakım gözetimini üstlenen kişi olması gibi durumlar cezanın ağırlaştırıcı sebebi olarak kabul edilecektir.

2. Reşit olmayanla cinsel ilişki (TCK md.104): Cebir, tehdit ve hile olmaksızın, 15 yaşını bitirmiş olan çocukla cinsel ilişkide bulunan kişi, reşit olmayanla cinsel ilişki suçu işlemiş olacaktır. Bu suçun soruşturulması şikâyete tabiidir. Burada şikâyet hakkı sadece mağdura tanınmıştır. 15 yaşında bir kız çocuğunun, şikâyet hakkını kullanmasının hem yargılama süreçlerinde karşılaşılabilecek zorluklar hem de desteksiz kalma gibi sebeplerle çok zor olduğu adli makamlarca dikkate alınmalıdır.

Birden Çok Evlilik, Hileli evlenme

Evli olmasına rağmen başkasıyla evlenme işlemi yaptırmak; hile yaparak evlenme suçu olarak düzenlenmiştir. Her iki durumda da bir çocukla evlenen kişi, Türk Ceza Kanunu 230.maddesini ihlal ile de suçlanacaktır.

İnsan Ticareti

Bir çocuğu zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek, fuhuş yaptırmak gibi amaçlarla ülkeye sokan, ülke dışına çıkarmak, tedarik etmek, kaçırmak, bir yerden başka bir yere götürmek veya barındırmak **TCK 80. Maddesi** uyarınca insan ticareti suçunu oluşturmaktadır. Bu amaçlara hizmet etmek üzere bir çocukla resmen veya dini nikâh ile evlenen kişi, diğer suçlamaların yanında **TCK 80. Maddesinin** ihlalinden de suçlanacaktır.⁷⁸

Özellikle Suriye, Afganistan gibi ülkelerden göç eden çocukların kendilerinden büyük kişiler ile evlendirilmelerinde insan ticareti ihtimaline dikkat etmek gerekmektedir.

TÜRKİYE'DE BAKIM GÖZETİMİ ALTINDAKİ ÇOCUĞU EVLENDİREN VELİ VEYA VASİ HANGİ SUÇLARI İŞLEMİŞ OLUR?

Evlilik sözleşmesinin getirdiği yükümlülüklerin ağırlığı ve evlendirilmiş çocuklar üzerinde yapılan araştırmalar dikkate alındığında, çocuk yaşta ve zorla evliliğin çocuğun beden ve ruh sağlığını olumsuz yönde etkilediği, çocukların okulu terk etmek zorunda kaldığı görülmektedir.

⁷⁸ 8.C.D. 16.02.2012 tarih, 2010/13508 E., 2012/4595 K. Sayılı kararı

Evliliğin, taraflardan birinin evliliğe “tam ve serbest onay” vermediği haller zorla evlendirmedir.⁷⁹ Bakım gözetimi altındaki çocuğu evlendiren veli veya vasi şu suçları işlemiş olur.

1. Tehdit, şantaj (TCK md.106-107)
2. Eğitim ve öğretim hakkının engellenmesi (TCK md.112)
3. Cinsel istismar veya reşit olmayanla cinsel ilişki (TCK md.103-104)
suçları için azmettirme, yardım etme (TCK md.38-39)
4. İnsan ticareti (TCK md.80)
5. Koruma, gözetim, yardım ve bildirim yükümlülüğünün ihlali
(TCK md.97-98)
6. Kötü muamele (TCK md.232)
7. Aile hukukundan kaynaklanan yükümlülüğün ihlali (TCK md.233)

TÜRKİYE’DE EVLENMEYE ARACILIK VEYA TANIKLIK EDENLER HANGİ SUÇLARI İŞLEMİŞ OLUR?

Bir çocuğun evlenmesini veya evlendirilmesini kolaylaştıran ortamın sonuç üzerinde önemli bir etkisi bulunmaktadır. Bu etki mağdur çocuğun iradesinin kırılması bakımından da önemlidir. Bu nedenle, bu tür suç oluşturan eylemlerin de soruşturulması ve cezalandırılması gerekir. Burada kişiye ve eyleme göre aşağıdaki suçların işlenmesinden söz edilebilecektir:

1. **Cinsel istismar veya reşit olmayanla cinsel ilişki** (TCK md.103-104)
suçlarına yardım etme: Evlenme akdine aracılık edenler bu eylemin cinsel istismar ve reşit olmayanla cinsel ilişki suçunu işlemeyi kolaylaştırıcı özelliği nedeniyle suç işlemeye yardım etmekle itham edilebileceklerdir.
2. **Bildirim yükümlülüğünün ihlali** (TCK md.97- 98): Düğüne katılma vb. suretle evlenmeye şahitlik edenler bakımından koruma, gözetim, yardım ve bildirim yükümlülüğünün ihlali suçunu oluşturur.

⁷⁹ Avrupa Konseyi Parlamenterler Asamblesi (2005) “Zorla Evlendirmeler ve Çocuk Evlilikleriyle İlgili 1468 sayılı Kararı”

TÜRKİYE'DE KAMU GÖREVLİSİNİN SUÇU BİLDİRMEMESİNİN CEZASI NEDİR?

Bir suçun işlendiğini göreviyle bağlantılı olarak öğrenip de yetkili makamlara bildirimde bulunmayı ihmal eden veya bu hususta gecikme gösteren kamu görevlisi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu kişi kolluk görevlisi ise verilecek ceza yarı oranında artırılır.⁸⁰

Adli ve idari merciler, kolluk görevlileri, köy ve mahalle muhtarları⁸¹, belediye zabıta memurları, eğitim kuruluşlarında ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarında görevli olan kişiler bu kapsamda sayılırlar.

Köyde veya mahallede düğün yapıldığını gören muhtarın, öğrencisi okula gelmediğinde arkadaşlarından evlendirildiğini duyan öğretmenin bu durumu bildirmemesi TCK md.279 uyarınca suç olacak ve bu kişinin altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılması talep edilecektir.

Kamu görevlilerinin bildirim yükümlülüğünün herkesten farkı, suçun sonuçlarının sınırlandırılmasının mümkün olup olmadığına bakılmamasıdır. Kamu görevlisi işlendiğini öğrendiği suçun sonuçları sınırlandırılmayacak olsa da durumu bildirmekle yükümlüdür.

Kamu görevlileri, çocuk yaşta evlilik, erken evlilik veya zorla evlendirmeyi sadece soruşturma makamlarına değil yetkili makamların hepsine bildirmekle yükümlüdür. Dolayısıyla çocuğun korunmasından sorumlu makamlara da bildirmeleri gerekir.

TÜRKİYE'DE SAĞLIK GÖREVLİSİNİN SUÇU BİLDİRMEMESİNİN CEZASI NEDİR?

Sağlık görevlisi, görevini yaptığı sırada bir suçun işlendiği yönünden bir belirti ile karşılaşarsa, bu durumu yetkili makamlara bildirmekle yükümlüdür. Bildirmemesi halinde bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.⁸² Sağlık mesleği mensubu deyiminden; tabip, diş tabibi, eczacı, ebe, hemşire ve sağlık hizmeti veren diğer kişiler anlaşılır.

⁸⁰ TCK md.279

⁸¹ T.C. Anayasası md.128; Y. 4.HD 19.12.1985 t. 1985/9147 sayılı karar.

⁸² TCK md.280

Sağlık görevlileri için bildirim yükümlülüğü suçun işlendiğine ilişkin belirti ile karşılaşmakla başlar. Kamu görevlileri gibi sağlık görevlileri de çocuk yaşta evlilik, erken evlilik veya zorla evlendirmeyi sadece soruşturma makamlarına değil yetkili makamların hepsine bildirmekle yükümlüdür. Dolayısıyla çocuğun korunmasından sorumlu makamlara da bildirmeleri gerekir.

TÜRKİYE'DE HERHANGİ BİR KİMSENİN SUÇU BİLDİRMEMESİNİN CEZASI NEDİR?

Herkes işlenmekte veya işlenmiş olan bir suçta soruşturma makamlarına bildirmekle yükümlüdür. İşlenmekte olan veya suçun sebebiyet verdiği neticelerin sınırlandırılması halen mümkün iken, işlenmiş olan suçta bildirme yükümlülüğünü yerine getirmeyen kişi bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.⁸³ Bir çocuğun evlendirileceğini öğrenmek, düğün davetiyesi almak, gelinlik diktirildiğini görmek, gelin saçı yaptırıldığını görmek gibi haller bir suçun hazırlık eylemlerini öğrenmektir. Düğün ve imam nikâhı kıydırılması suçun işlenmekte olduğu ana tanıklık etmektir. Düğün sonrası ise suçun sebebiyet verdiği neticelerin sınırlandırılmasının mümkün olduğu anlardır.

⁸³ TCK md.278

BÖLÜM 11

ÇOCUK YAŞTA, ERKEN VE ZORLA EVLİLİKLER NASIL ÖNLENEBİLİR?

YASAL DÜZENLEMELER

Hem Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi (CEDAW) Komitesi hem de Çocuk Hakları Komitesi, bireylerin özgürce evlenebilme haklarını korumak için ek yasal önlemlerin alınması gerektiğini vurgulamıştır. Buna örfi hukuk ve yazılı hukuku içeren çoklu hukuk sistemleri de dâhildir. Bununla birlikte, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği Ofisi'nin (OHCHR) 2014 yılı raporuna göre⁸⁴ hâlihazırda 147 ülkede 18 yaşından küçük çocukların evlenmesine aile, eş ya da bakım veren kişinin izniyle, mahkeme izniyle veya kültürel teamüllere göre ya da dini kanunlar uyarınca izin verilmektedir. Türkiye'de olduğu gibi, Mısır ve Nijerya gibi bazı ülkelerde de birbirinden farklı ve bazen birbiriyle çelişen kanunlarda çocuk evliliğine ilişkin hükümlere yer verilmektedir. Bazı ülkelerde bu sorunla başa çıkabilmek için incelemeler yürütülmekte ve ilgili kanunları uyumlulaştırmak için değişiklikler yapılmaktadır. Bazı ülkelerde de çocukları evlilik yapmaya zorlayan kişilere ceza öngören yasalar çıkartılmıştır. Yasalara, onları destekleyen bütüncül politikalar, güçlü çocuk koruma mekanizmaları, kamu görevlilerine yönelik eğitimler, ailelere ve topluluklara yönelik farkındalık artırıcı çalışmalar da eşlik etmelidir.⁸⁵

POLİTİKALAR / EYLEM PLANLARI⁸⁶

Birçok ülke, çocuk evliliklerini ortadan kaldırmak ve önlemek için eylem planları hazırlamakta ve ülke genelindeki devlet kurumları, STK'lar ve uluslararası kuruluşlar arasındaki koordinasyon güçlendirilmektedir. Etiyopya'da Kadın Bakanlığı tarafından hayata geçirilen Çocuk Evliliğinin Sonlandırılması İttifakı, Sierra Leone'de uygulanan Ergen Hamileliklerinin Önlenmesine İlişkin Ulusal Strateji (2013-2018) ve Norveç'te yasal değişiklikler, farkındalık yaratma, kriz önleme ve zorla evlendirme vakalarına yönelik ulusal yardım hattı konularında hayata geçirilen 4 eylem planı buna örnek olarak gösterilebilir. Türkiye'de de kadına yönelik şiddetle mücadele eylem planı ve bununla bağlantılı yerel eylem planları, çocuk yaşta, erken ve zorla evliliklerin önlenmesine ilişkin müdahaleleri içermektedir.

⁸⁴ OHCHR (2014). "Preventing and eliminating child, early and forced arriage"(A/HRC/26/22)

⁸⁵ Hizmet Sağlayıcılar için Çocuk Yaşta Evliliklerin Önlenmesi Hizmet Sağlayıcılar için Uygulama Rehberi (2017) UNICEF

⁸⁶ A.g.e.

KIZ ÇOCUKLARININ GÜÇLENMESİ⁸⁷

Kız çocuklarının ve kadınların eğitim yoluyla güçlendirilmesi devletlerin en sık başvurduğu önleyici stratejidir. Bu stratejide yaygın eğitim ve mesleki eğitim programlarına da yer verilmektedir. Kız çocuklarının örgün eğitime kayıt oranlarının arttırılmasının genellikle çocukların ailelerine veya vasilerine doğrudan mali yardım yapılması ve kız çocukları için devlet yardımı ve/veya burs sağlanması ile bağlantılı olduğu görülmektedir.

Kadın örgütleri başta olmak üzere sivil toplum örgütleri ve dini liderlerin, kız çocuklarının eğitim yoluyla güçlendirilmesini amaçlayan bu tür stratejilerde önemli bir yere sahip olduğu vurgulanmaktadır. UNFPA 2012⁸⁸ araştırmasına göre, kız çocuklarının örgün eğitime kayıt yaptırmasını veya örgün eğitime geri dönmesini sağlamak amacıyla sivil toplum kuruluşları tarafından desteklenen programlardan birçoğu kız çocuklarının evliliği ertelemesine katkı sağlamıştır. Ancak bu programların çok azının etki değerlendirmesi yapılmakta ve daha geniş çaplı eğitim sistemlerine entegre edilmektedir.

Kız çocuklarının okula kayıt oranlarını arttırmak için kız çocuklarına veya ailelerine verilen teşviklerin haricinde bir başka stratejide, okul dışında kalan kız çocuklarının doğrudan ekonomik yönden güçlendirilmesi hedeflenmektedir. Bu tür programlarda genellikle beceri eğitimleri, mikro krediler, iş yaratma ve iş bulma hizmetleri yoluyla geçim kaynağı oluşturma imkânları sağlanması amaçlanmaktadır. Kız çocukları ve ailelerine sağlanan ekonomik destekler ve teşvikler özellikle örgün eğitime devam etme imkânı olmayan kız çocukları için erken yaşta evliliğe karşı iyi bir alternatif sunmaktadır.

Kız çocuklarının güçlenmesine yönelik tedbirler ve stratejilerde kız çocuklarının sahip oldukları haklar konusunda bilinçlendirilmesi ve kız çocuklarının katılımı ve refahına yönelik yatırımlar yapılması amaçlanmaktadır. Bu tür programlarda ulaşılmak istenen; kız çocuklarının akran grupları ve kolektif etkinlikler vasıtasıyla birbirleriyle dayanışma içinde olma imkânlarına sahip olması, kadınlar ve kız çocukları için alternatif ekonomik ve sosyal roller sunulması ve bunlara değer

⁸⁷ A.g.e.

⁸⁸ UNFPA (2012) "Marrying Too Young. End Child Marriage" <https://www.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/MarryingTooYoung.pdf>

verilmesi, evli ve bekâr kız çocuklarının sağlık ve eğitim imkânları ile ekonomik ve yasal desteğe erişimlerinin güçlendirilmesidir.⁸⁹ Uluslararası Kadın Araştırmaları Merkezi (ICRW) tarafından 2011 yılında yapılan bir araştırmaya göre⁹⁰, kız çocuklarının eğitim yoluyla güçlendirilmesi amaçlanan programlarda aşağıdaki müdahalelere başvurulmaktadır:

- Kız çocuklarına sağlık, beslenme, para, finans, hukuk bilinci, iletişim, müzakere, karar alma ve diğer ilgili konularda verilen yaşam becerileri eğitimi.
- Kız çocuklarına gelir kazanma becerileri kazandırmak için verilen meslek ve geçim becerileri eğitimi.
- Cinsel eğitim ve üreme sağlığı eğitimi.
- Kız çocuklarını sürekli bilgilendirme ve destekleme amacıyla gençlik liderleri, yetişkinler, öğretmenler gibi kitlelere yönelik rehberlik ve akran grubu eğitimi.
- Kız çocuklarına ev dışındaki ortamlarda insanlarla görüşebilme, bir araya gelebilme, bağlantılar kurma ve sosyalleşme imkânı sağlamaya yönelik “güvenli alanlar” veya forumlar, kulüpler ve toplantılar.

TOPLUM TEMELLİ MÜDAHALELER⁹¹

Uygulanan toplum temelli müdahale çalışmalarında çocuk evliliklerinin ortadan kaldırılması ve önlenmesi hedeflenmektedir. Ancak hâlihazırda evlendirilmiş olan kız çocuklarının ihtiyaçlarına yönelik müdahaleler de gerekmektedir. Çocuk evliliklerini körükleyen eşitsizlik, eğitimsizlik ve yoksulluk zincirinin kırılabilmesi için evlendirilmiş kız çocuklarına eğitim ve ekonomik fırsatlar sunulması gerekmektedir⁹².

- Destek toplamak amacıyla aileler, topluluklar ve dini liderlerle yapılan bire bir görüşmeler.

⁸⁹ Girls Not Brides (2015b), “A Theory of Change on Child Marriage”

⁹⁰ ICRW (2007) “How to End Child Marriage. Acton Strategies for Prevention and Protection.”

⁹¹ Hizmet Sağlayıcılar için Çocuk Yaşta Evliliklerin Önlenmesi Hizmet Sağlayıcılar için Uygulama Rehberi (2017) UNICEF

⁹² ICRW (2007) “How to End Child Marriage. Acton Strategies for Prevention and Protection.”

- Çocuk yaşta evliliklerin etkileri ve çocuk yaşta evliliğe karşı alternatifler hakkında gruplara ve topluluklara yönelik eğitimler.
- Yaşam becerileri eğitimi ve cinsel sağlık ve üreme sağlığı eğitimine ilişkin ebeveyn ve yetişkin komiteleri ve forumları.
- Çocuk yaşta evlilik, eğitim, çocuk hakları, cinsel eğitim ve üreme sağlığı eğitimi ve diğer hususlarda mesajlar vermek için çeşitli platformlarda yürütülen bilgilendirme, eğitim ve iletişim kampanyaları.
- Topluları etkileme gücüne sahip liderler ve topluluk üyeleri tarafından kamuya mesajlar ve çağrılar.

EKLER

EK I. TEMEL KAVRAMLAR

Bilgilendirilmiş onam: Bilgilendirilmiş onam, rıza göstermek için yasal yetkisi olan bir bireyin gönüllü anlaşmasıdır. Bilgilendirilmiş onam için birey sunulan hizmetleri bilme ve anlama kabiliyetine ve olgunluğuna sahip olmalıdır ve yasal olarak rıza gösterebilmelidir. Ebeveynler genellikle çocuk 18 yaşına gelene kadar çocuklarının hizmet alması için rıza göstermekten sorumludur. Bazı ortamlarda geç ergenler de ebeveynlerinin yerine ya da ek olarak rıza gösterebilir.⁹³

Çocuk: 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu'na göre "Daha erken yaşta ergin olsa bile, on sekiz yaşını doldurmamış kişi" çocuktur.⁹⁴

Çocuğun Cinsel İstismarı: Ulusal hukukun ilgili hükümlerine göre cinsel ilişki için yasal yaş sınırına ulaşmamış bir çocukla gerçekleştirilen cinsel davranıştır. Menfaat, baskı, zorlama ya da tehditle oluşur, istismar çocuk için güven veren, otorite olan ya da ailenin de içinde olduğu, çocuk üzerinde etkili bilindik bir konumdan yapılmaktadır ya da istismar bilhassa çocuğun zihinsel ya da fiziksel engeli veya bağımlılık durumu nedeniyle özellikle savunmasız olduğu bir durumda gerçekleşir. Paragraf a)'daki hükümlerin 18 yaşın altında olan çocuklar arasındaki karşılıklı anlaşmaya dayalı cinsel faaliyetleri kontrol etmeye yönelik olmadığı dikkate alınmalıdır.⁹⁵ Çocuğun cinsel istismarı Türk Ceza Kanunu'nun 103 (Çocuk Cinsel İstismarı) ve 104 (Reşit olmayan kişiler arasında/kişilerle cinsel ilişki) numaralı maddelerinde ele alınmaktadır. Çocuğun cinsel istismarı ve sömürüsü; çocuk fuhuşunu, çocuk pornografisini, çocuğun pornografik gösterilere katılmasını (çocukları pornografik gösterilerde çalıştırmak, onları zorlamak ve çocuğun bu gösterilerde yer almasına sebep olmak ya da bu amaçlar için çocuk üzerinden maddi kazanç sağlamak veya çocuğu sömürmek ve çocukların yer aldığı gösterilere bilerek katılmak da dâhil), cinsel amaçlarla kasıtlı olarak cinsel faaliyetler için yasal olarak reşit

⁹³ <https://www.unicef.org/turkey/media/3626/file/Cinsel%20C4%Bostismar%20Ma%C4%9Fduru%20C3%87ocuklara%20Bak%C4%B1m%20K%C4%B1lavuzu.pdf>

⁹⁴ Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, 1. Madde'ye göre 'çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu dışında on sekiz yaşının altında olan her insan' çocuk olarak tanımlanır. Türk Medeni Kanunu Madde 11'e göre Türkiye'de 'reşit olma yaşı 18'dir' ("18 yaşını doldurmuş herkes"), ancak evlilik kişiyi ergin (reşit) kılar.

⁹⁵ Çocukların Cinsel Sömürü ve Cinsel İstismara Karşı Korunmasına İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi

olmamış bir çocuğun cinsel istismarı ya da cinsel faaliyetlere tanıklık etmesine sebep olmayı da kapsamaktadır.

Çocuğun Duygusal İstismarı: Duygusal istismar, sürekli olarak çocuğun veya gencin kendine saygısını zedeleyecek davranışlara maruz kalması durumudur. Bu bağlamda, takma adlar, tehdit, dalga geçme, gözdağı verme ya da çocuğu veya genci dışlama, duygusal istismar unsurlarıdır.

Çocuğun Fiziksel İstismarı: Fiziksel istismar, herhangi birinin bir çocuğu veya genci kasıtlı olarak yaralaması ya da yaralamakla tehdit etmesi durumudur. Çocuğa tokat veya yumruk atmak, çocuğu veya genci sarsmak, vurmak, yakmak, itmek veya çekiştirmek fiziksel istismar unsurlarıdır.

Çocuğun İhmal: İhmal, çocuğun yemek, giyinme, barınma ve gözetim gibi temel yaşam gereksinimlerinden çocuğun sağlık durumunu ve gelişimini tehlikeye atacak derecede mahrum bırakılmasıdır.

Çocuğun Yüksek Yararı – Çocuğun Yüksek Yararının Belirlenmesi (ÇYYB): Özellikle çocuğu etkileyen önemli kararlarda çocuğun yüksek yararının belirlenmesini amaçlayan, usule ilişkin katı teminatlar içeren yasal süreci tarif eder. En iyi seçeneği değerlendirmek için, ayrımcılık yapmadan yeterli çocuk katılımını kolaylaştırmalı, ilgili uzmanlık alanlarından gelen karar alıcıları içermeli ve tüm ilgili unsurları dengelemelidir.⁹⁶

Çocuğun Yüksek Yararı – Yüksek Yararın Değerlendirilmesi: ÇYYB usulünün gerekli olduğu durumlar dışında bireysel çocuklar için harekete geçen personel tarafından yapılan bir değerlendirmedir ve bu hareketlerde çocuğun yüksek yararının gözetilmesini güvence altına almak için tasarlanmıştır. Değerlendirme yalnız başına yapılabileceği gibi gerekli uzmanlığa sahip diğer çalışanlara danışılarak da yapılabilir. Çocuğun katılımı zorunludur.⁹⁷

96 A.g.e.

97 <https://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain/opendocpdf.pdf?reldoc=y&docid=55fa69594>

Çocuk İstismarı: Cinsel istismar da dahil olmak üzere, her türlü fiziksel veya ruhsal şiddet, kötü muamele veya sömürüyü kapsar.

Çocuk İşçiliği: Çocukların sosyal, psikolojik, fiziksel ve ruhsal gelişimine zararlı olan ve onları çocukluklarından, potansiyellerinden ve onurlarından yoksun bırakan bir iş olarak tanımlanır. Çocuk işçiliği, çalışan çocukların ülkeleri tarafından belirlenmiş yasal standartlara göre çalışmak için yaşça küçük olduklarında ya da tehlikeli işlerle uğraştıklarında, yani fiziksel, sosyal, psikolojik veya eğitim gelişimlerine potansiyel olarak zararlı olan işlerde çalıştıklarında gerçekleşir. Türkiye'nin onayladığı Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) tarafından hazırlanan 138 No'lu Asgari Yaş Sözleşmesi, istihdam için yasal asgari yaş olarak 15 yaşı belirlemiştir.⁹⁸

Çocuk Yaşta Evlilik: Çocuk yaşta evlilik, taraflardan en az birinin çocuk olduğu "evlilikler" olarak tanımlanmaktadır.⁹⁹ Bu anlamda hukuken geçerliliği olmayan, ancak "evlilik" adı altında gerçekleştirilmiş olan fiili birliktelikler de literatürde "çocuk yaşta evlilik" kavramı içerisinde değerlendirilmektedir.

Çocuklara Yönelik Ticari Cinsel Sömürü: Çocukların para karşılığı ya da ticari bir çıkar amacıyla cinsel açıdan istismar edilmesi veya sömürüye maruz kalması durumudur. Çocuklara ticari cinsel sömürünün yaygın örnekleri, çocukların fuhuşa zorlanması, çocuk pornosu çekme amacıyla sömürülmesi ya da çocuklara yönelik seks turizmine sürüklenmesidir.

Ergen: 10-19 yaş aralığında olan her birey.¹⁰⁰

Erken Evlilik: "Erken evlilik", yetişkinlik çağına ulaşmanın daha erken yaşta ya da evliliğe bağlı olduğu ülkelerde 18 yaşın altındaki bir kişi ile yapılan evlilikleri ifade eder. Erken evlilik ayrıca her iki eşin de 18 yaşında olduğu ya da 18 yaşından büyük olmalarına karşın fiziksel, duygusal,

⁹⁸ 138 No'lu Asgari Yaş Sözleşmesi - ILO, İstihdama ve Çalışmaya Kabul için Asgari Yaş

⁹⁹ Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights [OHCHR – BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği] (2014), "Preventing and eliminating child, early and forced marriage", (A/HRC/26/22)

¹⁰⁰ Dünya Sağlık Örgütü'nün tanımıdır. <https://www.who.int/southeastasia/health-topics/adolescent-health#:~:text=WHO%20defines%20Adolescents%20as%20individuals,age%20range%2010%2D24%20years.>

cinsel ve psikolojik gelişim düzeyleri veya kişinin yaşam seçenekleri ile ilgili bilgi eksikliği gibi diğer faktörlerin bu kişileri evliliğe rıza göstermeye hazırlıksız hale getirmesini içerir.¹⁰¹

Ev İçi Şiddet: Aynı evde yaşasınlar ya da yaşamasınlar, şiddet mağduru ve şiddeti uygulayan kişi ve aile üyeleri ve aile üyesi sayılan kişiler arasında gerçekleşen tüm fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik şiddet eylemleri.¹⁰²

Geçici Koruma Altındaki Kişi: Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak Türkiye Cumhuriyeti sınırlarına gelen veya Türkiye Cumhuriyeti sınırlarını geçen kişi.¹⁰³ Suriye’den bireysel ya da kitlesel olarak gelen Suriye vatandaşları ile yine Suriye’den gelen vatansızlar ve mülteciler “geçici koruma” uygulamasından yararlanabilirler.¹⁰⁴

Hizmet Sağlayıcılar (Hizmet Sunucular): Çocuk yaşta evliliklerin önlenmesi ve müdahale programlaması konusunda uzmanlığı bulunan ya da bulunmayan, kamu, özel veya sivil toplum kurumlarında çalışan sosyal hizmet uzmanları, sosyal çalışma görevlileri ve meslek uzmanları, öğretmenler, okul yönetimleri, koordinatörler ve diğer eğitim personeli, sağlık çalışanları, yargı mensupları, kolluk kuvvetleri, nüfus ve mülteci kayıt memurları, sivil toplum da dahil, mülteci destek merkezi çalışanları, sivil toplum da dâhil acil yardım hattı hat operatörleridir.

İnsan Ticareti: “İnsan ticareti”, kuvvet kullanarak veya kuvvet kullanma tehdidi ile veya diğer bir biçimde zorlama, kaçırma, hile, aldatma, nüfuzu kötüye kullanma, kişinin çaresizliğinden yararlanma veya başkası üzerinde denetim yetkisi olan kişilerin rızasını kazanmak için o kişiye veya başkalarına kazanç veya çıkar sağlama yoluyla kişilerin istismar amaçlı temini, bir yerden bir yere taşınması, devredilmesi, barındırılması

101 Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights [OHCHR – BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği] (2014), “Preventing and eliminating child, early and forced marriage”, (A/HRC/26/22)

102 Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, Kanun No. 6284, Madde 2, 8/3/2012.

103 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, Madde 91, 2013.

104 2014/6883 sayılı Geçici Koruma Yönetmeliği, Geçici Madde 1.

veya teslim alınması anlamına gelir. İstismar terimi, asgari olarak, başkalarının fuhuşunu, istismar edilmesini veya cinsel istismarın başka biçimlerini, zorla çalıştırmayı veya hizmet ettirmeyi, esareti veya esaret benzeri uygulamaları, kulluğu veya organların alınmasını içerecektir.¹⁰⁵

Kadına Yönelik Şiddet: Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Şiddetin Ortadan Kaldırılması Bildirgesine göre kadınlara yönelik şiddet ister kamusal ister özel hayatta olsun bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama veya özgürlükten keyfi olarak yoksun bırakma dahil olmak üzere, kadınlara fiziksel, cinsel veya psikolojik zarar veya acı verme sonucu doğuran veya bu sonucu doğurması muhtemel olan, cinsiyete dayalı her türlü şiddet eylemi anlamına gelir.

Mağdur: Mağdur terimi ihmal veya istismara maruz bırakılan veya bir suçtan zarar gören çocukları ifade etmek için yasa metinlerinde kullanılmaktadır. Bu Rehber’de yasa metinlerine veya belirli kaynaklara referans verildiği durumlar hariç olmak üzere, mağdur kelimesi yerine suçtan zarar gören veya ihmal ya da istismara maruz bırakılan kişi / çocuk ifadeleri kullanılmıştır.

Meslek Elemanı: Sosyal hizmet, psikolojik danışmanlık ve rehberlik, psikoloji, sosyoloji, çocuk gelişimi, öğretmenlik ile aile ve tüketici bilimleri lisans programlarından mezun olup sosyal hizmet merkezlerinde çalışanları ifade eder.¹⁰⁶

Mülteci: Irkı, dini, tabiiyeti, belirli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen; yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen her kişi.¹⁰⁷

105 http://madde14.org/index.php?title=%C4%Bonsan_Ticaretinin_%C3%96zellikle_Kad%C4%B1n_ve_%C3%87ocuk_Ticaretinin_%C3%96nlenmesi,_Ortadan_Kald%C4%B1r%C4%B1lmas%C4%B1_ve_Cezaland%C4%B1r%C4%B1lmas%C4%B1na_%C4%Boli%C5%9Fkin_Protokol

106 Sosyal Hizmet Merkezleri Yönetmeliği, Resmi Gazete Tarihi: 09.02.2013 Resmi Gazete Sayısı: 28554

107 <http://www.multeci.org.tr/wp-content/uploads/2016/12/1951-Cenevre-Sozlesmesi-1.pdf>

Psiko-Sosyal Destek (PSD): Psiko-sosyal iyi olma halini korumak ve desteklemek ve/veya ruhsal rahatsızlığı önlemek ya da tedavi etmek amaçlı, yerel veya dışarıdan gelen her türlü destek.¹⁰⁸

Sığınmacı / Uluslararası Koruma Başvuru Sahibi: Uluslararası koruma talebinde bulunan ve henüz başvurusu hakkında son karar verilmemiş olan kişi.¹⁰⁹

Sosyal Hizmet Uzmanı: Sosyal hizmet uzmanı, üniversitelerin “sosyal hizmet” bölümünde en az dört yıllık lisans eğitimi almış ve sosyal hizmet mesleğinin alanları içerisindeki bilgili ve yetkin kişiyi tanımlamaktadır.¹¹⁰

Sosyal İnceleme: Birey, aile, grup ve toplulukların sosyal hizmet ve sosyal yardıma ilişkin ihtiyaç ve sorunlarının tespiti ile hangi sosyal hizmet uygulamalarından yararlandırılması gerektiği önerilerini içeren inceleme ve değerlendirme faaliyetini ifade eder.¹¹¹

Şiddet: Kişinin fiziksel, cinsel, psikolojik ve maddi anlamda acı çekmesiyle sonuçlanan ya da muhtemelen sonuçlanacak olan eylemler ve sosyal, kamusal ve özel alanda gerçekleştirilen ve tehdit, baskı ve kişinin özgürlüğünün ihlalini içeren fiziksel, cinsel, psikolojik, sözel ya da ekonomik tutum ve davranış.¹¹²

Toplumsal Cinsiyet: Belirli bir toplumun kadınlar ve erkekler için uygun olduğunu düşündüğü, toplumsal olarak yapılandırılmış roller, davranışlar, etkinlikler ve özellikler.¹¹³

108 Acil Durumlarda Akıl Sağlığı ve Psiko-sosyal Destek Konusunda IASC Yönergeleri , Sayfa 1, 2007

109 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, Madde 3(d), 2013.

110 Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği SHUDER adına derleyen Doç. Dr. Elif GÖKÇEARSAN ÇİFCİ ve Arş. Gör. İrfan DOĞAN (Ocak 2016).

111 Sosyal Hizmet Merkezleri Yönetmeliği. Resmi Gazete Tarihi: 09.02.2013 Resmi Gazete Sayısı: 28554

112 Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, Kanun No. 6284, Madde 2, 8/3/2012.

113 İstanbul Sözleşmesi. Avrupa Konseyi, 12 Nisan 2011. <http://www.coe.int/en/web/istanbul-convention/home>, web. 11 Ağustos 2016.

Toplumsal Cinsiyet Kimliği: Kişinin doğum sırasında belirlenen cinsiyetiyle uyuşan ya da uyuşmayan içsel ve kişisel toplumsal cinsiyet deneyimi.¹¹⁴

Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet / Cinsel ve Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet (CTCDS): Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet, kişinin toplumsal cinsiyet kimliği (toplumsal olarak oluşturulan özellikler ve kadınlığa ve erkeklığe atfedilen kalıplaşmış yargılar) üzerinden yapılan herhangi bir şiddet eylemini (cinsel şiddeti de içeren her türlü şiddeti) tanımlamak için kullanılan daha geniş bir kavramdır.

Uzman hizmet sağlayıcılar teriminden ise çocuk yaşta evliliklerin önlenmesi ve bu evliliklere yönelik müdahale programlanması konusunda profesyonel eğitim almış veya bu alanda deneyimi bulunan sivil toplum da dahil ilgili kuruluşlar ve bireyler anlaşılacaktır.

Vaka Müdahale Planı: Sosyal hizmet uzmanı olmayan diğer meslek elemanları veya çocuk koruma alanındaki ilgili aktörler tarafından, danışanı (ve gerekirse ailesini) ilgili sosyal hizmet uzmanlarına ve/veya kurumlarına sevk etmeye ve sevk edene kadarki süreçte çocuğun acil ihtiyaçlarına çözüm bulmaya yönelik yapılması gereken plandır.

Vaka Yönetimi: Sosyal hizmete dayalı vaka yönetimi, eğitilmiş ve denetlenen bir sosyal hizmet uzmanının, danışanın ihtiyaçlarını ve gerekli olduğunda danışanın ailesini değerlendirdiği sistematik bir süreçtir; sosyal hizmet uzmanı daha sonra belirli bir danışanın karmaşık ihtiyaçlarını karşılamak için birçok hizmetten oluşan bir hizmet paketini düzenler, bazen temin eder, koordine eder, izler, değerlendirir ve destekler.¹¹⁵

Zorla Evlilik: “Zorla evlilik” iki kişiden en az birinin evlilik için tam ve özgür rıza göstermediği evliliğdir.¹¹⁶ 18 yaşın altındaki bir çocuk, evlilik için rızasını gösteremediğinden, çocuk yaşta evlilikler zorla evlilik olarak kabul edilir.

114 Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddete Müdahalelerin İnsani Hareketlere Entegre Edilmesi İle İlgili Kılavuz İlkeler. IASC, 2015. www.gbvguidelines.org, web. 11 Ağustos 2016.

115 Amerikan Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği'nin tanımıdır.

116 “Zorla Evlilikler ve Çocuk yaşta evliliklere İlişkin” Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi Kararı, 2005. <http://assembly.coe.int/nw/xml/xref/xref-xml2html-en.asp?fileid=17380&lang=en>

EK 2. MÜDAHALE VE DESTEK MEKANİZMALARI

ÇOCUK İZLEM MERKEZLERİ

Çocuk İzlem Merkezi, cinsel istismar şüphesi olan çocuğun beyanının alınması, muayenenin yapılması, raporun hazırlanması ve aile görüşmesinin yapılması için gereken tüm personel ve ekipmanın bulunduğu bir merkezdir. Başbakanlığın 4.10.2012 tarihli Resmî Gazete’de yayımlanan ve Çocuk İzlem Merkezleri (ÇİM) konulu 2012/20 sayılı genelgesi doğrultusunda faaliyet yürüten Çocuk İzlem Merkezlerinin temel kuruluş amaçları; merkezde oluşturulan güvenli ve çocuk dostu ortam ile çocuktaki travmanın etkilerinin azaltılması, ikincil örselenmenin önüne geçilmesi, korunma altına alınması gereken olgularda çocuğun kalabileceği uygun bir ortam sağlanıncaya kadar geçici bir süre barınma, beslenme, giyim, sağlık, güvenlik ve ailenin ilk danışmanlık gereksinimlerinin karşılanması ve de aile ile çocuğa hukuki yardımın sağlanmasıdır.

ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ MÜDÜRLÜĞÜ

Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığınca adli süreçte mağdurlara ve özellikle kırılğan gruplara yönelik onarıcı adalet ve sosyal hukuk devleti ilkeleri çerçevesinde etkin, sürdürülebilir ve ulaşılabilir bir mağdur destek sistemi kurulması amacıyla gerçekleştirilen çalışmalar sonucunda, suç mağdurlarına yönelik bilgilendirme, yönlendirme, psiko-sosyal destek hizmetlerini sunmak üzere kurulmuştur. Müdürlükler bünyesinde, Bilgilendirme ve Yönlendirme Bürosu, Kırılğan Grup Destek Bürosu, Ceza Yargılaması Destek Bürosu ve Hukuk Yargılaması Destek Bürosu yer almaktadır.

ADLİ GÖRÜŞME ODALARI (AGO)

AGO’lar yalnızca çocuklar ile sınırlı kalmayıp diğer kırılğan gruplara da (kadın, engelli, göçmen vb.) hizmet sunmak üzere yapılandırılmıştır. AGO’ların kuruluş amacı; adli sisteme dâhil olan kırılğan grupların soruşturma/kovuşturma aşamasında ikincil mağduriyetlerini önlemek ve uygun fiziksel ortamda ifadelerinin alınmasını sağlamaktır. AGO’lar görüşme odası, bekleme odası ve teknik oda olmak üzere üç odanın bulunduğu bir yapıdır. Görüşme odasında sadece görüşmeyi yapan kişi (psikolog, sosyal çalışmacı) ve görüşülen kişi bulunmakta, görüşmeler kamera sistemi ile kayıt altına alınmaktadır. Teknik odada hâkim/cumhuriyet savcısı görüşmeyi izlemekte ve sormak istediği soruları mikrofon-kulaklık yardımıyla görüşmeyi yapan uzmana iletmektedir. Aynı zamanda Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) de odalarda kullanılabilir. AGO’lar görüşme odası, bekleme odası ve teknik oda olmak üzere üç odanın bulunduğu bir yapıdır. Görüşme odasında sadece görüşmeyi yapan kişi (psikolog, sosyal çalışmacı) ve görüşülen kişi bulunmakta, görüşmeler kamera sistemi ile kayıt altına alınmaktadır. Teknik odada hâkim/cumhuriyet savcısı görüşmeyi izlemekte ve sormak istediği soruları mikrofon-kulaklık yardımıyla görüşmeyi yapan uzmana iletmektedir. Aynı zamanda Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) de odalarda kullanılabilir.

ŞİDDET ÖNLEME VE İZLEME MERKEZLERİ

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’na bağlı olarak hizmet verir. Danışmanlık ve yönlendirme yapar. Şiddet yaşayan kadınlara barınma, maddi yardım, sağlık, adli yardım hizmetleri, çocukların ihtiyaçları ile ilgili konularda destek olur. 7 gün 24 saat açıktır. Sosyal hizmet uzmanı, psikolog gibi uzman personel görev yapar.

KADIN SIĞINMAEVLERİ	Şiddete maruz bırakılan ve kalacak güvenli bir yere ihtiyaç duyan kadınların varsa çocukları ile birlikte kalabileceği kuruluşlardır. Sığınmaevlerinde, danışmanlık, tıbbi destek, psikolojik destek, iş bulma, ev bulma, ekonomik destek, çocuklar için kreş ve diğer ihtiyaçlar ücretsiz karşılanır. Sığınmaevlerinin adresleri gizlidir. Sığınmaevine başvurmak için ŞÖNİM'e, kadın danışma merkezlerine başvurulabilir veya 183 aranabilir.
KADIN DAYANIŞMA MERKEZLERİ	Kadın örgütlerine ve yerel yönetimlere bağlı olarak faaliyet gösteren kadın dayanışma merkezleri, şiddete maruz kalan kadınlara ve çocuklarına ücretsiz psikolojik ve hukuki destek vermekte, sığınmaevlerine ve ilgili kuruluşlara yönlendirme yapmaktadır.
183 SOSYAL DESTEK HATTI	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı olarak çalışan bu hat, şiddete uğrama riski bulunan ya da şiddet mağduru kadın ve çocuklara psikolojik, hukuksal, ekonomik alanda danışmanlık, bilgilendirme ve yönlendirme gibi hizmetler sunmaktadır.
SOSYAL HİZMET MERKEZLERİ	İhtiyaç sahiplerinin tespit edilerek sosyal hizmet müdahalesinin ve takibinin gerçekleştirilmesinden, çocuk, genç, kadın, erkek, engelli, yaşlı bireylere ve ailelerine koruyucu, önleyici, destekleyici, geliştirici hizmetler ile rehberlik ve danışmanlık hizmetlerinin bir arada ve en kolay ulaşılabilir biçimde, gerektiğinde kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları ve gönüllüler ile işbirliği içinde sunulmasından ve bu hizmetlerin koordinasyonundan sorumlu gündüzlü sosyal hizmet kuruluşlarıdır.

KAYNAKÇA

"How to End Child Marriage. Acton Strategies for Prevention and Protection", ICRW, 2007

"İnsan Ticareti ile Mücadele" başlıklı sunum, Uluslararası Göç Örgütü

"Preventing and eliminating child, early and forced marriage", OHCHR, 2014

"Zorla Evlilikler ve Çocuk yaşta evliliklere İlişkin" Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi Kararı, 2005, <http://assembly.coe.int/nw/xml/xref/xref-xml2html-en.asp?fileid=17380&lang=en>

138 No'lu Asgari Yaş Sözleşmesi, ILO Sözleşmesi

1982 tarihli T.C. Anayasası

66/140 sayılı BMGK Kız Çocukları, Erişim Tarihi 02.04.2020, https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_RES_66_140.pdf

A Profile of Child Marriage in the Middle East And North Africa, UNICEF, 2018, <https://www.unicef.org/mena/reports/profile-child-marriage>

A Study on Early Marriage in Jordan, UNICEF, 2014, https://www.unicef.org/media/files/UNICEFJordan_EarlyMarriageStudy2014-email.pdf

Acil Durumlarda Akıl Sağlığı ve Psiko-sosyal Destek Konusunda IASC Yönergeleri, 2007

Adolescent and Young Adult Health, WHO, 2021, <https://www.who.int/en/news-room/fact-sheets/detail/adolescents-health-risks-and-solutions>

Motherhood in Childhood, Facing the challenge of adolescent pregnancy, UNFPA State of World Population 2013, <https://www.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/EN-SWOP2013-final.pdf>

Adolescent Pregnancy, UNFPA, <https://www.unfpa.org/adolescent-pregnancy>

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü Türkiye’de Evlilik Tercihleri, 2015, <https://ailevecalisma.gov.tr/uploads/athgm/uploads/pages/arastirmalar/tu-rkiyede-evlilik-tercihleri-aras-tirmasi-2015.pdf>

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü Türkiye Aile Yapısı Araştırması, 2016, <https://www.ailevecalisma.gov.tr/media/35811/taya-2016.pdf>

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Türkiye Aile Yapısı İleri İstatistik Analizi, 2018, https://www.ailevecalisma.gov.tr/media/35869/taya-18_turkce_kitap.pdf

Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun (6284 S.K.). Resmî Gazete, 28239, 8.3.2012

Anık Mehmet, Barlin Rabia, Türkiye’de Çocuk Gelinler Sorunu: Balıkesir Örneği, İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 2017

Avrupa Konseyi Parlamenterler Asamblesi “Zorla Evlilik ve Çocuk Evliliği” R 1468 2005, <https://rm.coe.int/090000168079eff8>

Bayraktar Işıl, Child marriage in Turkey (Overview), UNFPA, 2012, <https://eeca.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/unfpa%20turkey%20overview.pdf>

Burcu Esra, Çiçeklerin Kaderi: Türkiye’de Kadınların Erken Evliliği Üzerine Nitel Bir Araştırma, 2015

Child Marriages: Last trends an future prospects, UNICEF, 2018, <https://data.unicef.org/resources/child-marriage-latest-trends-and-future-prospects>

Cinsel İstismar Mağduru Çocuklara Bakım Kılavuzu, UNICEF, <https://www.unicef.org/turkey/media/3626/file/Cinsel%20%C4%Bostismar%20>

Ma%C4%9Fduru%20%C3%87ocuklara%20Bak%C4%B1m%20
K%C4%B1lavuzu.pdf

Çocuk Koruma Kanunu (5395 S.K.) Resmî Gazete, 25876, 03.07.2005

Çocuk Yaşta Erken ve Zorla Evliliklerin Sağlık Riskleri ve Sonuçlarına
Çok Sektörlü Yaklaşım, UNFPA, 2020, [https://turkey.unfpa.org/tr/
publications/%C3%A7ocuk-ya%C5%9Fta-erken-ve-zorla-evliliklerin-
sa%C4%9Fl%C4%B1k-riskleri-ve-sonu%C3%A7lar%C4%B1na-
%C3%A7ok-sekt%C3%B6rl%C3%BC](https://turkey.unfpa.org/tr/publications/%C3%A7ocuk-ya%C5%9Fta-erken-ve-zorla-evliliklerin-sa%C4%9Fl%C4%B1k-riskleri-ve-sonu%C3%A7lar%C4%B1na-%C3%A7ok-sekt%C3%B6rl%C3%BC)

Çocuk Yaşta Evliliklerin Önlenmesi Temel Eğitim Programı Katılımcı
Kitabı, UNICEF

Çocuk Yaşta, Erken ve Zorla Evlilikler Sözlükçesi Inception Report, The UN
Joint Programme for the Prevention of Child, Early and Forced Marriage
in Turkey, Ankara, 30 Nisan 2018

Çocukların Cinsel Sömürü ve Cinsel İstismara Karşı Korunmasına İlişkin
Avrupa Konseyi Sözleşmesi

Çocukların Cinsel Sömürü ve Cinsel İstismardan Korunması İçin Terimler
ve Kavramlar Kılavuzu 2019, Uluslararası Çocuk Merkezi (ICC) – Ecpat
Türkiye, Ankara 2019

Economic Impacts of Child Marriage: Global Synthesis Report, 2017,
[https://n2r4h9b5.stackpathcdn.com/wp-content/uploads/2017/06/EICM-
Global-Conference-Edition-June-27-FINAL.pdf](https://n2r4h9b5.stackpathcdn.com/wp-content/uploads/2017/06/EICM-Global-Conference-Edition-June-27-FINAL.pdf)

Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme,
[https://humanrightscenter.bilgi.edu.tr/media/uploads/2015/08/03/
EkonomikSosyalKulturelHaklarSozlesmesi.pdf](https://humanrightscenter.bilgi.edu.tr/media/uploads/2015/08/03/EkonomikSosyalKulturelHaklarSozlesmesi.pdf)

Ending Child Marriage, Girls not Brides, [https://www.girlsnotbrides.org/
ending-child-marriage-will-help-us-achieve-the-global-goals-heres-how/](https://www.girlsnotbrides.org/ending-child-marriage-will-help-us-achieve-the-global-goals-heres-how/)

Ending child marriage: A guide for global policy action, International
Planned Parenthood Federation (IPPF), 2006

Ending Child Marriages: Progress and Prospects, UNICEF, 2013, https://www.unicef.org/media/files/Child_Marriage_Report_7_17_LR..pdf

Evliliğe Rıza Gösterilmesi, Asgari Evlenme Yaşı ve Evliliğin Tesciline Dair Sözleşme, http://www.insanhaklarisavunuculari.org/3/files/evlilige_riza_gosterilmesi_asgari_.pdf

For Every Child, Every Right: The Convention on the Rights of the Child at a crossroads, UNICEF, 2019, <https://www.unicef.org/media/62371/file/Convention-rights-child-at-crossroads-2019.pdf>

Geçici Koruma Yönetmeliği (6883), 2014.

Girls not Brides, <https://www.girlsnotbrides.org/themes/education/>

Global Report on Trafficking in Persons, 2018, https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/glotip/2018/GLOTiP_2018_BOOK_web_small.pdf

Hizmet Sağlayıcılar için Çocuk Yaşta Evliliklerin Önlenmesi Hizmet Sağlayıcılar için Uygulama Rehberi, UNICEF, 2017

İçağasıoğlu Çoban Arzu (Dr), Adölesan Evlilikleri, Aile ve Toplum Dergisi, 2019

İnsan Hakları Evrensel Beyanamesi, <https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/203-208.pdf>

İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesi, Ortadan Kaldırılması ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol, http://madde14.org/index.php?title=%C4%Bonsan_Ticaretinin,_%C3%96zellikle_Kad%C4%B1n_ve_%C3%87ocuk_Ticaretinin_%C3%96nlenmesi,_Ortadan_Kald%C4%B1r%C4%B1lmas%C4%B1_ve_Cezaland%C4%B1r%C4%B1lmas%C4%B1na_%C4%Boli%C5%9Fkin_Protokol

İstanbul Sözleşmesi, Avrupa Konseyi, 12 Nisan 2011, <http://www.coe.int/en/web/istanbul-convention/home>

Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi Genel Tavsiye Kararları, [https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/belge/uluslararası_belgeler/ayrimcilik/CEDAW/tavsiye_kararlari/CEDAW%20Komitesi%20Tavsiye%20Kararlari_\(1-29\).pdf](https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/belge/uluslararası_belgeler/ayrimcilik/CEDAW/tavsiye_kararlari/CEDAW%20Komitesi%20Tavsiye%20Kararlari_(1-29).pdf)

Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile içi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla İlişkin Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi, 2011, https://humanrightscenter.bilgi.edu.tr/media/uploads/2016/03/30/Istanbul_Sozlesmesi.pdf

Kolluk Personeline Yönelik Çocuk Yaşta Evlilik, Erken Evlendirme ve Zorla Evlendirmenin Önlenmesine Dair Rehber, Çocuk Yaşta Erken ve Zorla Evliliklerin Önlenmesi Birleşmiş Milletler Ortak Programı, 2020

Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme, <https://humanrightscenter.bilgi.edu.tr/media/uploads/2015/08/03/MedeniVeSiyasiHaklaralliskinSozlesme.pdf>

Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, <http://www.multeci.org.tr/wp-content/uploads/2016/12/1951-Cenevre-Sozlesmesi-1.pdf>

NASW Standards for Social Work Case Management, 1992, http://www.courts.state.ny.us/reporter/webdocs/nasw_standards_socialwork_casemgt.htm#:~:text=Social%20work%20case%20management%20is%20a%20method%20of%20providing%20services,the%20specific%20client's%20complex%20needs

Needs Assessment of Syrian Women and Girls Under Temporary Protection Status in Turkey, <https://eca.unwomen.org/en/digital-library/publications/2018/08/needs-assessment-of-syrian-women-and-girls-under-temporary-protection-status-in-turkey>

Pekin Deklarasyonu, Dördüncü Dünya Kadın Konferansı, 1995, <https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/docs/pekin.pdf>

Pekin+5: Birleşmiş Milletler'de Kadının İnsan Hakları ve Türkiye'nin Taahhütleri, Aralık 2001, http://www.ceidizleme.org/ekutuphaneresim/dosya/219_1.pdf

Preventing Gender-Biased Sex Selection, WHO, https://www.unfpa.org/sites/default/files/resource-pdf/Preventing_gender-biased_sex_selection.pdf

Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddete Müdahalelerin İnsani Hareketlere Entegre Edilmesi ile İlgili Kılavuz İlkeler, IASC, 2015, <http://gbvguidelines.org/en/>

Türk Ceza Kanunu (5237 S.K.), Resmî Gazete, 25611, 26.09.2004

Türk Medeni Kanunu (4721 S.K.), Resmî Gazete, 24607, 22.11.2001

Türkiye Büyük Millet Meclisi Milletvekilleri Dağılımı, https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/milletvekillerimiz_sd.dagilim

Türkiye Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları Çalışmaları, Birleşmiş Milletler Türkiye, <http://www.un.org.tr/belgeler/surdurulebilir-kalkinma-hedefleri/>

Türkiye’de Çocuk Yaşta Erken ve Zorla Evlilikler: 1993-2018 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırmaları Veri Analizi , Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, UNFPA, Aralık 2020, https://turkey.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/tr_tnsa_ceze_bulgular_tematik_raporu.pdf

Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması Özet Rapor, 2014, http://www.hips.hacettepe.edu.tr/TKAA2014_Ozet_Rapor.pdf

Türkiye’deki Suriyeli Kadınlar, AFAD, 2014, https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/17934/xfiles/turkiye_deki-suriyeli-kadinlar_-2014_2_.pdf

UNFPA “Marrying Too Young. End Child Marriage”, 2012, <https://www.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/MarryingTooYoung.pdf>

UNICEF Global Databases, (Based on DHS, MICS and other national surveys, 2007-2017.) 2019, <https://data.unicef.org/topic/child-protection/child-marriage/>

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (6458 S.K.), Resmî Gazete, 2013

UNFPA, Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu

<https://turkey.unfpa.org/tr>

@UNFPA.Turkey

@UNFPATurkey

@unfpa_turkey